

אישים בשמות הרחובות של תל אביב - יפו משנת 2005

אדלר יש"י (ישראל יהודה) (1870-1958) **וברכה** - ממייסדי העיר תל-אביב, רמת גן וגימנסיה הרצליה. יש"י נולד ברוסיה הלבנה. היה מורה מן הראשונים אשר הכניסו את לימודי העברית לחדר המתוקן. הוא ייסד את חברת "חובבי שפת עבר". עלה לארץ ב-1904. עבד בתור מורה עברי, כתב ספרי לימוד, נודע בנדבנותו והיה פעיל ציבור בעיקר בקרן היסוד, שלמענה תרם את הכספים ממכירת ביתו.

אבולעפיה - משפחת מייסדי העיר: שלמה (1865-1909) ורבקה (נפטרה ב-1961). רבקה הייתה בתם של חובבי ציון וממייסדי ראשון לציון. שלמה נולד בביירות, למד בבית הספר "תפארת ישראל". התקבל בתור מורה לצרפתית וערבית לבית הספר של הברון רוטשילד. כשעבר מחולון ליפו לימד בבתי הספר "אליאנס" ו"עזרה". בשל בקיאותו בשפה ובמנהגים שימש מוכתר של תושבי השכונה וייצג אותם לפני השלטונות העות'מנים. בספרו של יחיעם פדן יש גם ערך על חיים אבולעפיה מטבריה (1660-1744)

אבנור חנה (1919-2003) – משפטינית. נולדה בוורשה. בגיל חמש עלתה משפחתה ארצה והשתקעה בתל-אביב. למדה בגימנסיה הרצליה. בגיל 18 התגייסה ל"הגנה" ונהייתה מפקדת כיתה. למדה בבית הספר המנדטורי למשפטים. הוסמכה לעריכת דין ב-1945. מ-1949 הועסקה במערכת המשפט. הייתה ממקימי פרקליטות מחוז תל-אביב, שותפה להקמת היסודות של התביעה הכללית במדינת ישראל. נחשבה פורצת דרך לקידום מעמד הנשים במערכת המשפט. הייתה השופטת הראשונה בבית המשפט המחוזי בתל-אביב בשנים 1983-1989. שימשה כמה חודשים שופטת בבית המשפט העליון. לאחר פרישתה מונתה ליושבת ראש בית הדין להגבלים עסקיים, כיהנה בתור יו"ר ועדת פיקוח בבחירות למרכז הליכוד ושימשה נשיאת בית הדין של מפלגת הליכוד.

אבריאל אהוד (1917-1980) - נולד בווינה. השתתף בתנועות נוער ציוניות. עלה לארץ ב-1939. היה פעיל מרכזי בהגנה, ממנהיגי ההעפלה, הרכש, משרד הביטחון והמוסד בין השאר היה אמון על הבאת הנשק מצ'כוסלובקיה במהלך מלחמת השחרור. היה חבר כנסת מטעם מפא"י בכנסת השלישית ושימש מנכ"ל משרד ראש הממשלה. מונה לשגריר ישראל בכמה מדינות אפריקניות. כיהן בתור יו"ר ההסתדרות הציונית העולמית.

אברמוביץ יהודה מאיר, רב (1914-2007) – פעיל ציוני ופוליטיקאי. יליד פולין. קיבל חינוך תורני בישיבת חכמי לובלין. הוסמך לרבנות ועלה עם משפחתו ארצה בשנת 1935. עד 1940 שימש מורה לגמרא. בתוך כך גם היה חבר בוועד הפועל העולמי של אגודת ישראל וראש הוועדה המדינית שלה. מונה למזכיר הכללי של אגודת ישראל בארץ ב-1940. מ-1948 נבחר למועצה הדתית של תל-אביב, ומ-1950 היה חבר מועצת העיר. בתור חבר מועצת העירייה שקד על טיפול בבעיות הדת: הכשרות, השבת ועוד. 16 שנים היה סגן ראש עיריית תל -- אביב. ב-1971 נבחר לכנסת וכיהן שלוש קדנציות באגודת ישראל. שימש סגן יו"ר הכנסת. היה יו"ר אגודת ישראל בתל-אביב ויו"ר הוועד הפועל העולמי שלה.

אג'ימן ישעיהו (נפטר ב-1826) – יזם ומייסד בית עולים ביפו עתיקה, פעל רבות למען הקהילה. היה יהודי אמיד מאיסטנבול. עבד בתור שלם של הסולטאן ושימש גזבר ראש יחידות היניצ'ארים בצבא העות'מאני. ב-1820 תרם 150 לירות לצורכי הקהילה. בסכום הזה נרכש מגרש שעליו עמד בית דו-קומתי, שאותו הפכו לאכסניה ליהודים שהגיעו ליפו (הנקרא היום בית אג'ימן). הוצא להורג בהוראת הסולטן בדיכוי היניצ'ארים.

אדמון ידידיה (1894-1982) -מלחין ישראלי. נולד באוקראינה. עלה ארצה ב-1906. למד בבית המדרש למורים. התגייס לצבא הבריטי במהלך מלחמת העולם הראשונה. לאחריה עבד בתור מנהל חשבונות בכיר בממשלת המנדט. בין 1923-1926 שהה בארה"ב ושם ניסה לפתח קריירת שירה. בחזרתו ארצה התמקד ביצירת מוזיקה. היה מחלוצי הזמר הישראלי החדש ומיוצריו. בשיריו איחד את צלילי המקום (שירה ערבית ובדואית) עם מסורת עדות ישראל ותרבות אירופית. היה פעיל למען זכויות היוצרים ושימש בתפקידים רמים באקו"ם. היה חתן פרס ישראל למוזיקה ב-1974 ויקיר העיר תל-אביב.

אהרון שלום לוי (1868-1964) - את ביתו בת"א קבע בשדרות רוטשילד. שימש ראש אגודת יהודי עדן. עד פטירתו היה ממנהיגי הבולטים של קהילה זו בעיר ת"א. גולת הכותרת של מעשיו: ייסודם ובנייתם של שני בתי-כנסת: "אהל מועד" ו-"שערי ציון

אורבון ג'ניה (1909-1977) – מחלוצות האדריכלות ותכנון עירוני בארץ. נולדה בסמילה שבאוקראינה. בגיל שנתיים עלתה משפחתה ארצה והתיישבה בתל-אביב. לאחר סיום לימודיה בגימנסיה הרצליה, למדה שנה אדריכלות באקדמיה לאמנות ברומא, ולאחר מכן - ארבע שנים באקדמיה המלכותית לאמנויות היפות של בריסל. הוסמכה לאדריכלית בגיל 21. שבה לארץ

והחלה לעבוד במחלקה הטכנית של הסוכנות היהודית. תכננה את כיכר צינה דינגוף וכמה בניינים מסביבה, בית הספר "שבח מופת" ובניינים רבים בת"א. הייתה האישה הראשונה בעולם שתכננה בית כנסת. שנים רבות ניהלה את המחלקה לבניין ערים בעיריית ת"א. רוב הבניינים שתכננה היו בסגנון הבין-לאומי, ולעבודותיה של ג'ינה אוורבוך תרומה ייחודית לעיר הלבנה בתל-אביב.

אולשן יצחק (1895-1983) – משפּטן. נולד בקובנה שבליטא למשפחה של סוחרים. קיבל חינוך יהודי מְסוֹרְתִי. ב-1912 עלה ארצה. למד בגימנסיה הרצליה. מ-1918 שירת בגדוד העברי. מ-1921 היה משתתף פעיל בייסוד "ההגנה". ב-1923 נסע ללונדון, ובה סיים תואר שני במשפטים. בתוך כך שימש נציג ההסתדרות הציונית במפלגת הלייבור ומזכיר "פועלי ציון" בבריטניה. עם חזרתו לארץ, ב-1927, התפרנס מעריכת דין. נאבק בהגבלות של הבריטים על היישוב וייצג את האינטרסים של "ההגנה". עם קום המדינה נבחר לכהן בבית המשפט העליון ולימים נהיה נשיאו (שימש בתפקיד עד 1965). פעל לכינון הקוד האתי של השופטים.

אוניקובסקי פרץ (1917-2001) – פעיל ציוני, עובד ציבור. יליד לודז' שבפולין. חבר בהנהגה העולמית של "הנוער הציוני" וממנהיגי המפלגה הליברלית העצמאית (ל"ע). בתפקידי הציבור שלו: שופט עירוני, חבר המועצה המייעצת לשר השיכון, דירקטור בחברת "רסקו", סולל בונה ושיכון עובדים. בשנת 1973 נבחר לסגן ראש עיריית תל-אביב וכיהן בהנהלת העירייה 16 שנים. יקיר העיר תל-אביב.

אופיר שייקה (1928-1987) – במקור - ישעיהו גולדשטיין. איש תרבות ישראלי, מן החשובים ביותר שפעלו בישראל במאה ה-20. נולד בירושלים למשפחה מְסוֹרְתִית. התחנך בבתי הספר "אליאנס" והתיכון "סן ז'וזף". למד הרבה שפות. בן 14 הצטרף לפלמ"ח. ב-1946 התקבל לסטודיו למשחק של תאטרון "האהל". החל להופיע בלהקות הבידור. מאז עשה קריירה בתור שחקן קולנוע ותאטרון, פנטומימאי (למד בצרפת), קומיקאי, סטנדאפיסט, מחזאי, תסריטאי, במאי וזמר. הופיע עם להקת "הציזבוטרו וובתאטרון ה"קאמרי". על שמו הפרס שמעניקה האקדמיה הישראלית לקולנוע.

אופנבך ז'ק (1814-1880) – מלחין ומנצח. נולד בקלן למשפחה יהודית מְסוֹרְתִית. אביו היה חזן וחובב מוזיקה, שדאג לפתח בבנו את כישורו המוזיקלי. ב-1833 נסע ללמוד מוזיקה בקונסרבטוריון של פריס. הצטרף לתזמורת "האופרה קומיק". מ-1847 ניצח על תזמורת

"תיאטר פראנסה". במהלך חייו הלחין כמאה אופרות ואופרטות, ובהן שילב בין מאפייני המוזיקה הגרמנית והצרפתית. כדי לקדם את יצירותיו, ועל אף הקשיים הכלכליים הצליח ב-1855 לרכוש תאטרון קטן והציג בו את יצירותיו. מאז הוא זכה לפופולאריות רבה ובימות רבות באירופה התחרו על יצירותיו.

אורי אביבה (1899-1922) - ציירת ורשמת ישראלית. נולדה בצפת. בגיל צעיר עברה משפחתה לשכונת בורוכוב שבגבעתיים. למדה בסמינר לוינסקי לבנות. עסקה בציור, למדה נגינה, מחול (השתתפה בשיעוריה של גרטרוד קראוס בתל-אביב) ואמנות. יצירותיה וסגנון הרישום החופשי שלה השפיעו על כמה אמנים ישראלים. זכתה בפרסים מרכזיים ובהם: פרס דיִנגוֹף, פרס סנדברג, פרס שר החינוך והתרבות, פרס גוטמן, פרסלאה פורת. פרס הסתדרות העובדים הכללית. ועוד.

אטאטורק כמאל מוסטפא (1881-1938) – מייסד טורקיה המודרנית. יליד סלוניקי (כיום יוון), ובה למד באקדמיה הצבאית. נהיה קצין מקצועי, שהצטיין במערכות שונות, שניהלה האימפריה העות'מנית. היה פעיל פוליטי בולט בקרב "הטורקים הצעירים", לחם למען עצמאות מדינתו, זכה לשם במלחמת העולם הראשונה והנהיג את המלחמה נגד הפלישה היוונית. היה הנשיא הראשון של טורקיה בשנים 1923-1938. הנהיג רפורמות מרחיקות לכת במטרה לכונן את טורקיה למדינה מודרנית, חילונית ופרו-מערבית.

אלוני ניסים (1926-1998) – סופר, מתרגם, מחזאי, במאי. נולד בתל-אביב, התחנך בבית הספר "השכלה". למד היסטוריה כללית ותרבות צרפתית באוניברסיטה העברית. לצד כתיבה לעיתונים ותרגומים, כתב מחזות רבים לתאטראות. ב-1963 הקים את "תאטרון העונות" ובו ביים את מחזותיו. כתב למערכונים של "הגשש החיזור". זכה בפרסים רבים ובהם בפרס נשיא המדינה לספרות, בפרס ביאליק, בפרס רוזנבלום ובפרס ישראל לשנת 1996.

אלחנני אריה (1898-1985) - אדריכל, מעצב תפאורות וגרפיקאי. נולד בפולטובה שברוסיה (כיום אוקראינה). למד אדריכלות וציור באקדמיה לאמנות בקייב. השפיע רבות על תנועת האוונגרד יהודית-רוסית. השתתף במשלחות האנתרופולוגיות לתחום המושב היהודי של האימפריה הרוסית. בתקופת המהפכה ברוסיה עסק בהכנת חומרי תעמולה. עלה ארצה ב-1922. פעל רבות בתחום התכנון בחברות אדריכליות ידועות. תכנן, בין השאר, את "יריד

המזרח" בנמל תל-אביב וגני התערוכה בשדרות רוקח. זכה בפרס ישראל לאדריכלות בשנת 1973.

אליאב אריה לובה (1921-2010) - פעיל חברתי, סופר, פוליטיקאי. נולד במוסקבה. בהיותו בן 3 משפחתו עלתה ארצה. למד בגימנסיה הרצליה ובאוניברסיטה העברית (היסטוריה כללית וסוציולוגיה). במהלך מלחמת העולם השנייה שירת בצבא הבריטי. ב-1945 גויס לשירות הידיעות של ההגנה, וגם עסק בהעפלה ושירת במוסד לעלייה ב'. במלחמת השחרור שירת בתור קצין, השתחרר בדרגת סא"ל ב-1949. מאז ייחד את רוב חייו לנושא העלייה וקליטת העולים, ובתוך כך כיהן בכנסת ובממשלות. התחיל לכתוב מגיל צעיר. במהלך חייו פרסם 17 ספרים שעסקו בעיקר בבעיות בחברה הישראלית וברעיונותיו לכינון השלום האזורי. זכה בשפע פרסים ובתוארי כבוד ובהם בפרס ישראל על תרומה לחברה בשנת 1988.

אליאש מרים (1909-1987) – פעילה חברתית, אשת ציבור. נולדה בעיירה בלז שבגליציה המזרחית. למשפחה רבנית. נגד רצון אביה חברה לחוגים ציוניים וייסדה סניף "תורה ועבודה" בבלז. עלתה לארץ ב-1934. עבדה בתור פועלת בבית חרושת למְרָצפות בתל-אביב. ב-1935 תמכה בהקמת ארגון הפועלות של הפועל המזרחי והייתה בו המנהלת הראשונה. הייתה פעילה מרכזית בפועל המזרחי וייצגה אותו בקונגרסים הציוניים. הייתה גזברית והממונה על מחלקת הארגון והתרבות של תנועת האישה הדתית-לאומית "אמונה".

אלמוג דוד (1914-1993) – בלש פרטי, עיתונאי. נולד בוורשה וכבר בגיל 9 עלה עם משפחתו ארצה. למד בגימנסיה הרצליה. היה חבר בית"ר, הצטרף לאצ"ל וללח"י. עיקר פועלו היה בתחום המודיעין. ב-1932 החל לעבוד במשרד חקירות. בשל פעילותו המחתרנית נעצר אלמוג על ידי הבריטים והיה חמש שנים במעצר. לאחר קום המדינה שירת בצה"ל במשטרה הצבאית. השתלם במקצועות הבלשות והזיהוי הפלילי בלונדון ובשיקגו. ייסד את החברה "ארגוס שירות ידיעות" וניהל אותה שנים רבות. היה ממקימי חברת החקירות והשמירה "מודיעין אזרחי". לימים נבחר לנשיא איגוד הבלשים העולמי; ובארץ הקים את איגוד משרדי החקירות הפרטיים שגם היה נשיאם. נוסף על עבודת החקירות, כתב אלמוג לעיתונים בישראל ובעולם כתבות על נושאים בלשיים. היה בין מקימי "בית החייל" בתל-אביב. הקים את לשכת "גדעון" של בני ברית בתל-אביב. קיבל ב-1990 את התואר יקיר העיר תל-אביב - יפו.

אלפרין חיים (1899-1973) – פעיל ציבור. נולד במינסק שברוסיה הלבנה. למד בחדר מתוקן. עלה ארצה ב-1913. למד בגימנסיה הרצליה. מ-1919 שירת שנתיים בגדודים העבריים. ב-1921 מונה למפקדה הראשון של משטרת תל-אביב. השתתף בהקמת גדוד הכבאים הראשון ביישוב. ב-1927 התפטר מתפקידו בגלל סיפוח משטרת העיר לזו הבריטית. ניהל את סניף חברת הביטוח "אוניון דה פאריז" בעיר. ב-1930 השתתף בייסוד אגודת מגן דוד אדום בתל-אביב, ועד 1933 היה מפקדו הראשון של הגדוד לעזרה ראשונה. ב-1938 מונה לחבר בוועדה להכנת התגוננות בפני התקפות מן האוויר. עמד מאחורי ייסוד המשמר האזרחי בעיר ומונה למפקדו. ב-1944 מונה למפקח עירוני ראשי. לאחר קום המדינה סייע בהקמת משטרת ישראל. עם הקמתו של מוזאון הארץ התמנה למנהלו האדמיניסטרטיבי, תפקיד שמילא עד פטירתו.

אל-רשיד הארון (763-809) - החליף העבאסי החמישי. מגיל שלוש התגורר בבגדד. זכה בחינוך אסלאמי מסוֹרְתִי. מגיל 13 קיבל סמכויות שלטוניות נרחבות. הצטיין בתור מצביא במלחמות נגד ביזנטיון. בגיל 23 נהיה שליט עליון. על אף אי-שקט ברחבי מדינתו, תקופת שלטונו הייתה עידן של שגשוג תרבותי, מדעי ודתי באימפריה המוסלמית. תקופתו מתוארת "תקופת הזהב העבאסי" בשל פריחת המוזיקה, הספרות והאמנות תחת שלטונו.

אפשטיין יעקב (1880-1959) - פסל. נולד בניו-יורק להורים יהודים, מהגרים מפולין ומרוסיה. למד פיסול בניו-יורק ובפריס. ב-1905 הגיע ללונדון, ובה עשה את רוב עבודותיו. הוא יצר את פסליהם של אישים דגולים של תקופתו ובהם וינסטון צ'רצ'יל, אוסקר ויילד, אלברט איינשטיין, חיים ויצמן ועוד. הוא זכה בפרסום רב וקיבל תואר האבירות ב-1954.

ארדון מרדכי (1896-1992) – צייר ומורה לאמנות. נולד בעיר הפולנית טוחוב שבגליציה המערבית למשפחה יהודית מסוֹרְתִית. בשנים 1921-1925 למד בבית ספר "באוהאוס" בדסאו שבגרמניה אצל גדולי הציירים. ב-1926 התקבל לאקדמיה לאמנות של מינכן. עלה לארץ לאחר עליית הנאצים לשלטון והשתקע בירושלים. המשיך לצייר, לימד ב"בצלאל", קידם רפורמה בתוכני הלימוד ולימים נהיה למנהלה של "בצלאל החדש". בסגנונו הצליח לשלב בין האמנות האבסטרקטית לטכניקות הקלאסיות של ציור. יצירותיו הוצגו בארץ ובחו"ל ונמכרו לאספני אמנות ידועים. חתן פרס ישראל לציור (1963), יקיר ירושלים לשנת 1974.

בוסקוביץ אלכסנדר אוריה (1907-1964) - מלחין, מחנך, מבקר מוזיקה, הוגה דעות ואחד מאבות המוזיקה הישראלית. יליד העיר קלז' שבטרנסילבניה (כיום רומניה), ובה גם קיבל

השכלה תיכונית מקיפה, כולל שיעורי אמנות. למד מוזיקה בווינה ובפריס, התמחה במוזיקת מקהלה. נהיה פסנתרן, מלחין ומנצח האופרה הרומנית והתזמורת הסימפונית. ב-1938 הוזמן לפלשתינה, ובה הקים דור של מלחינים. בתור מחנך נהיה עמוד התווך של דור המייסדים, הלחין מוזיקה וכתב מאמרים רבים שעסקו במוזיקה הישראלית ובהתפתחותה בתקופת התחייה הלאומית.

בוקעי יעקב (1930-1949) - חייל ביחידת המסתערבים. נולד בדמשק ושם למד בבית הספר "אליאנס". היה חבר פעיל בתנועת החלוץ. עלה ארצה ב-1944, נקלט בקיבוץ אשדות יעקב. התגייס לפלמ"ח ב-1948 ומשם המשיך ליחידת המסתערבים של "ההגנה". נתפס בעת משימת ריגול בירדן והוצא להורג.

בור ניס (1885-1962) - אָחַד הפיזיקאים המשפיעים ביותר של המאה ה-20. נולד בקופנהגן לאם יהודייה ואב דני. למד והשתלם באוניברסיטאות החשובות באירופה.. לימים נודע לאָחַד האבות של תאוריית הקוונטים. ב-1922 הוענק לו פרס נובל לפיזיקה. בשנות השלושים שימש המכון שלו לפיזיקה עיונית בקופנהגן מקלט לפיזיקאים יהודים ואחרים. שגורשו בידי היטלר. עם כיבוש דניה על ידי הנאצים הוברח מן המדינה. לאחר המלחמה נאבק רבות כדי להביא לפיקוח על הנשק הגרעיני בעולם ולפירוקו ובתוך כך לרתימתו למטרות שלום.

בידאני עובדיה (1929-2003) - רב ודיין. נולד בתימן, נצר לשושלת רבנים ודיינים, ממנהיגי הקהילה. כאשר עלה ארצה התיישב בדרומה של ת"א. ייסד את בית הכנסת "בית אל", שברבות הימים הפך לבית הכנסת המרכזי ליהדות תימן

בייליס מנדל (1874-1934) - יהודי רוסי, שהיה נפגע של עלילת דם. נולד במשפחה חסידית. קיבל חינוך מְסוֹרֶתִי, אך לא ניהל חיי דת. לאחר שירות חובה בצבא ונישואים נהיה פקיד במפעל בקייב. בשנת 1911 הואשם ברצח של נער נוצרי על רקע דתי. ביוזמת החוגים האנטישמיים הוחזק שנתיים בכלא. ב-1913 נערך משפטו בקייב. לאחר שזוכה, עלה לארץ ישראל, אך היגר לארה"ב וב-1920 התיישב עם משפחתו בניו-יורק. כתב ספר זיכרונות ביידיש: "תולדות סבלותי".

בלאס שמחה (1897-1982) - מהנדס מים, ממציא, יזם ופעיל ציוני. יליד ורשה (אז חלק מהאימפריה הרוסית). למד מקצועות ראליים בטכניון בוורשה. נבחר למרכז "החלוץ" בפולין.

עלה לארץ ב-1927 ובה היה אבי תכנון המים בארץ: תכנון מפעלי מים עיקריים של היישוב ושל המדינה. היה ממייסדי "מקורות", מייסד החברה הממשלתית תה"ל, שימש ראש המתכננים של מוביל המים הארצי, יזם ההשקיה בטפטוף (המציא את הטפטפות). היה פעיל במפא"י ובהסתדרות.

בלוך ארנסט (1880-1959) - מלחין וחוקר בתחום המוזיקה. נולד בשוויץ למשפחה יהודית. למד מוזיקה בשוויץ, בגרמניה ובבלגיה. סייר רבות באירופה ובארה"ב. כיהן בכמה משרות הוראה והתמנה למנהל המוזיקה הראשון של המכון למוזיקה בקליבלנד. לצד כתיבת יצירות מוזיקה בסגנון הנאו-קלאסי שילב בכמה מיצירותיו אלמנטים של מוזיקה יהודית.

בלונמפלד יהודה קורט (1884-1963) – עיתונאי, פעיל ציוני. נולד בעיירה מאגראבובה שבפרוסיה המזרחית למשפחה יהודית. בהיותו סטודנט למשפטים באוניברסיטאות ברלין, פרייבורג וקניגסברג הצטרף לתנועה הציונית והיה מנהיג איחודי הסטודנטים היהודים. בשנים 1913-1914 ערך את עיתון התנועה הציונית "די וולט". שימש בתפקידים בכירים בפדרציה הציונית של גרמניה ושימש מזכיר והנשיא שלה עד עליית הנאצים לשלטון. עלה ארצה ב-1933. בארץ נבחר לחבר הנהלת קרן היסוד ונמנה עם ראשי האגף הפרוגרסיבי של הציונות הכללית.

בן אברהם נחמיה (1921-1979) – מן הבכירים שבכתבי הספורט והשדרנים שפעלו בארץ. נולד בברסט-לטובסק שבפולין. עלה ארצה בגיל שנה. כבר בתור נער החל לכתוב לעיתוני התקופה. היה שדרן עוד בימי "קול ירושלים" המנדטורי. היה ממייסדי היומון "חדשות הספורט". כתב ספר (אלבום) "ספורט ישראלי", שסקר את התפתחות הספורט בארץ. שימש עורך ויועץ של האנציקלופדיה "בריטניקה לנוער".

בן-דוד חיים (1919-1967) – נולד בווינה. למד בגימנסיה העברית. הצטרף לתנועת הנוער "גורדוניה". ב-1938 עלה לארץ, הצטרף ל"הגנה", הקים יישובים חקלאיים והיה מראשוני הלוחמים בכוח המיוחד, שעסק בשמירה על צינור הנפט "כרכוך-חיפה". בתקופת מלחמת השחרור היה מפקד פלוגה. בצה"ל התקדם עד דרגת אלוף. היה מפקד חטיבת גולני וממונה להקמת בסיס ההדרכה של פיקוד הצפון. שימש מזכיר צבאי של בן-גוריון ולאחר מכן ראש אגף כוח האדם בצה"ל. התמנה לשגריר באתיופיה ושם נהרג בתאונת מטוס בעת שטס לחווה חקלאית שניהלו אותה ישראלים במסגרת ארגון המזון והחקלאות של האו"ם.

בנטוב מרדכי (1900-1985) - עיתונאי ופוליטיקאי. נולד ברודזייסק מזובייצקי שליד ורשה. היה במקימים של תנועת השומר הצעיר בפולין, ראש קן ורשה וחבר הנהגת התנועה בפולין. עלה ארצה ב-1920. במאורעות תרפ"א היה במגנים של יהודי יפו. השלים את לימודי המשפטים בארץ. בהמשך דרכו הפוליטית נמנה עם ראשי השומר הצעיר ומפ"ם, שימש עורך ביטאון התנועה "על המשמר", היה חבר מנהלת העם, בחותמי מגילת העצמאות, חבר כנסת, שר הפיתוח ושר השיכון מטעם מפ"ם.

בן-סירה יעקב (1899-1994) – מהנדס אזרחי, יועץ תכנון והנדסה. נולד בעיירה קנייב שבאוקראינה. למד בישיבה. ב-1913 עלה ארצה לבדו. החל ללמוד בגימנסיה הרצליה והתגורר בשכונת נווה צדק. בתום הלימודים עבד בתור פועל חקלאי. השתתף בפעילות "ההגנה". ב-1921 זכה במלגת לימודים ולמד הנדסה באוניברסיטת לונדון. חזר ארצה ב-1926 ועשה קריירה של מהנדס ערים. שיקם את ירושלים לאחר רעידת האדמה של 1927, עיצב תכניות בניין העיר לבאר-שבע ולתל-אביב. ב-1929 מונה למהנדס העיר תל-אביב. בתקופת כהונתו פעל להפסקת הבנייה בסגנון האקלקטי ולאיימוץ הסגנון הבין-לאומי (הבאוהאוס). היה ממתכנני נמל תל-אביב. לאחר פרישתו מן התפקיד (1950) פעל להקמת המועצה הארצית לתכנון ובנייה, שימש יועץ לתכנון ערים בעירויות אחדות וייצג את ישראל בכינוסים בין-לאומיים. יקיר העיר תל אביב לשנת 1977.

בסוק חיים מנחם, ד"ר (1923-2006) - איש צבא, משפטן ופוליטיקאי. נולד בוויילנה ובה למד בישיבה ובבית ספר תיכון. היה בוגר תנועת הנוער הדתית לאומית - "השומר הדתי". במהלך השואה חבר למחתרת הציונית, ישב בכלא הנאצי ואף השתתף במרד גטו וילנה. לאחר דיכוי הצטרף לפרטיזנים. לאחר המלחמה פעל בפולין בשליחותה של תנועת תורה ועבודה והמזרחי. עסק בהעפלה ובהכשרות העולים. עלה ארצה ב-1947 והצטרף לקבוצת יבנה. בתוך כך החל ללמוד משפטים. התגייס ל"הגנה", שימש חבלן ומפקד פלוגת חי"ר. בהמשך נמנה עם מייסדי הנח"ל. בתום לימודיו השתלב בפרקליטות הצבאית והתקדם עד דרגת סא"ל ונשיא בתי המשפט הצבאיים. לאחר שחרורו כיהן בתפקידים ציבוריים רבים: היה חבר הנהלת המפד"ל,

יועץ ברבנות, נבחר למועצת עיריית תל-אביב וכיהן בתור סגן ראש העירייה וראש אגף החינוך. בתוך כך פרסם מאמרים בתחום המשפט. זכה בפרס החינוך ובאות יקיר תל-אביב.

בראנדט וילי (1913-1992) - מדינאי גרמני. נולד בליבק שבגרמניה. בשנות לימודיו השתתף בחטיבת הנוער של מפלגת הפועלים הסוציאליסטית ולאחר מכן היה פעיל במפלגה הסוציאל-דמוקרטית. אחרי עליית הנאצים לשלטון עבר לנורבגיה. בתקופת המלחמה היה פעיל בתנועת המרי נגד הנאצים. בתום המלחמה חזר לגרמניה המערבית. היה ראש עיריית ברלין המערבית וקנצלר גרמניה המערבית מטעם המפלגה הסוציאל-דמוקרטית. קידם את מדיניות הדטאנט, שנועדה לשפר את היחסים בין הגוש הקומוניסטי למערב. חתן פרס נובל לשלום.

ברוך אדם (1945-2008) – שם העט של ברוך מאיר רוזנבלום, משפּטן, עיתונאי, עורך עיתון, סופר, אוצר ומבקר אמנות ישראלי. נולד בירושלים, גדל ברמת גן. למד חינוך תורני במדרשות ומשפטים - באוניברסיטה העברית. התגורר ביפו. בעל חשיבות רבה בתרבות הישראלית והשפיע עליה, הן בשל סגנונו הייחודי הן בנקודת מבטו, שניסתה לשלב בין היהדות לישראליות המודרנית.

בריג אמיל (1924-2002) – גיבור ישראל. נולד בפולין. איבד את משפחתו עם פלישת הנאצים. ניצל בנס והיה פרטיזן ביערות הקרפטים, באזור הגבול שבין אוקראינה להונגריה. התגייס לצבא האדום והשתתף בשחרור אירופה מן הנאצים. כאשר עלה ארצה הצטרף לארגון "ההגנה" ולחם במלחמת העצמאות. על אומץ לבו בפיצוץ הגשרים על הירדן כדי למנוע פלישה של הלגיון הערבי הוענק לו עיטור גיבור ישראל. לאחר מלחמת השחרור השתתף בחיפושים של פושעי מלחמה נאצים. בתל-אביב פתח את משרד "קסטל" למכירת כרטיסים למופעים. פרסם ספר אוטוביוגרפי הנקרא "קום והילחם".

ברלין סר ישעיה (1909-1997) – פילוסוף והיסטוריון, דיפלומט. נולד בריגה שבלטביה, למשפחה יהודית עשירה. ב-1917 היגרה משפחתו לבריטניה. למד לימודים קלאסיים, פוליטיקה, כלכלה ופילוסופיה באוקספורד. עשה קריירה אקדמית. עסק בהיסטוריה של הרעיונות באירופה בעיקר בתקופות ההשכלה, הרומנטיזם, הסוציאליזם והלאומיות. היה מהוגיה החשובים ביותר של הפילוסופיה הליברלית, הפוליטית והמודרנית. היה הנשיא המייסד של קולג' וולפסון באוקספורד, שימש פרופסור לתאוריה חברתית ופוליטית. במהלך מלחמת העולם השנייה עבד בשביל שירות הביטחון הבריטי בניו יורק. שימש בשליחויות דיפלומטיות

בושינגטון ובמוסקבה. ב-1974 היה הנשיא של האקדמיה הבריטית. בכתביו: תור ההארה, ארבע מסות על חירות, שלושה מאמרים על מצב היהודים ועוד. זכה בתואר אבירות ב-1957 ובפרס ירושלים ב-1979.

ברתיני גארי (1927-2005) - מוזיקאי, מנצח, מלחין ומורה למוזיקה. נולד ברומניה למשפחת יהודים משכילה. בתקופת השואה נפרד מהוריו ונשלח למחנות ולגטאות. עלה עם משפחתו ארצה ב-1946 וכאן סיים את הקונסרבטוריון של תל-אביב. לאחר מכן למד בקונסרבטוריון של פריס אצל גדולי דור המלחינים והמנצחים הצרפתים. בשנת 1955 חזר ארצה, הקים את מקהלת "רינת", ובשנת 1965 - את האנסמבל הקאמרי, שנהפך לתזמורת הקאמרית הישראלית. במהלך הקריירה שלו הצטיין בפעילות מוזיקלית ענפה בישראל ובחו"ל. חתן פרס ישראל למוזיקה לשנת 1978 ופרס ראש הממשלה לקומפוזיטורים לשנת 2000, ואותו תרם למימון השתלמויות של מנצחים ישראלים צעירים.

ג'ובראן חליל ג'ובראן (1883-1931) - סופר ומשורר. נולד בלבנון במשפחה נוצרית מארונית. כשהיה בן 15 היגרה משפחתו לארה"ב והתיישבה בבוסטון. בעיר הזאת, זכה בפעם הראשונה להשכלה רשמית, ונחשף לתרבות מערבית עשירה כמו אופרה, תאטרון, גלריות אמנות וכד'. בבית הספר גילו בו כישרון אמנותי ודאגו לפתחו. בשנים 1908-1910 למד ג'ובראן בפרס. ב-1912 התיישב בניו-יורק וייחד את רוב זמנו לציור וכתובה בערבית, בצרפתית ובאנגלית. בעבודותיו הידועות ביותר - "הנביא" - הספר שבו עשרים ושישה מאמרים פואטיים ותורגם ליותר מ-20 שפות. שירתו נחשבת יוצאת דופן בשל השימוש בשפה הגבוהה ובשל עושר התובנות שבה.

גורדון אורי (1935-2000) - פעיל ציוני, פובליציסט וסופר. היה ממקימיה של המשמרת הצעירה במפלגת העבודה. יצא עם שליחות התנועה הציונית לארה"ב ושם ייסד את "התנועה לציונות מגשימה" (תל"ם). עם חזרתו לארץ, ב-1983, כיהן בתור ראש מחלקת עליית הנוער. כעבור ארבע שנים נבחר לראש מחלקת העלייה והקליטה של הסוכנות היהודית. היה משתתף פעיל בהעלאתם של יהודי אתיופיה וברית המועצות ובקליטתם. ב-1998 נבחר לנשיא המועצה הציונית בישראל. פרסם עשרות מאמרים על הציונות וחיבר אוטוביוגרפיה בעלת הכותרת: "ציונות זו לא מילה גסה".

גורלסקי ברוך (1868-1939) - עלה ארצה ב-1913 מפולין. היה מן התעשיינים הראשונים בארץ, בין השאר שותפו של אברהם קריניצי בבית החרושת לכהיטים. הניח את אבן הפינה לבית הכנסת הגדול בתל-אביב וייסד את אגודת "עונג שבת" ב"אוהל שם". היה לוחם נמרץ למען תוצרת הארץ.

גילוף דבורה (נפטרה ב-1972 או 1973) **ומנחם** (1884-1974) - ממייסדי העיר תל-אביב. מנחם גילוף נולד בקרבת קובנה (אז האימפריה הרוסית). למד בישיבה ובזמן הלימודים התורניים רכש השכלה חילונית רשמית. הצטרף למפלגת פועלי ציון ונהיה סוכנה בפולין. ייסד את "ועד החלוצים" בוורשה. עלה ארצה ב-1904 בתור ראש קבוצת הפועלים והתיישב ביפו. ב-1910 נבחר לוועדת הביקורת של תל-אביב. שילב בין העשייה הציונית ברמה הכלל ארצית לבין דאגתו להתפתחותה הכלכלית והחברתית של תל-אביב. פרסם מאמרים ותגובות בעיתונים בתחומים מדיניים, כלכליים וחברתיים ובהם דו"ח מטעם ההסתדרות הציונית לוועדת פיל.

גלעזר אליהו (1912-1989) - ממארגני עליית ההצלה מהשמדה בארצות מרכז אירופה ומערבה, פובליציסט ואיש תנועת בית"ר. הוא נולד בליטא וקיבל חינוך תרבותי וציוני בעיר דנציג, שאליה נשלח לאחר מות אביו. בשנים 1929-1940 הקים באירופה את סניפי בית"ר ואת ארגון ההעפלה לארץ ישראל וניהל אותם. גלעזר שימש במהלך השנים נציב בית"ר בלטביה ובאסטוניה והיה נציג שלטון בית"ר בארצות הבלטיות ובסקנדינביה. ב-1935 התמנה למזכיר הצה"ר - ברית הציונים הרוויזיוניסטים.

בשנים 1938-1939 פעל במרכז אירופה לארגון ספינות העפלה ובהן: קאטינה, פאריטה, נעמי יוליה וסקריה. ב-1942 לחם בחזית האיטלקית במדי הבריגדה היהודית. לאחר סיום מלחמת העולם השנייה ב-1945 החל לפעול בתור חייל באיסוף ניצולי המחנות והעלאתם של אלפים לארץ.

בישראל היה מ"מ הנציב ונציב בית"ר בפועל, אך התרחק מן הפוליטיקה והתמקד באופטיקה. במסגרת תפקידו בתור אופטיקאי ואופטומטריסט פעל רבות לטובת רגולציה של מקצועות אלה והיה פעיל באיגוד האופטיקאים ואחר כך באיגוד האופטומטריסטים והאופטיקאים.

גמזו חיים (1910-1981) - מבקר אמנות ותאטרון, עיתונאי וסופר. נולד בעיר האוקראינית צ'רניגוב. למד בבית ספר עברי. ב-1923 עלתה משפחתו ארצה. סיים את לימודיו בגימנסיה

"הרצליה" שבתל-אביב. רכש השכלה גבוהה בסורבון, במכון לאמנות בפריס, ופילוסופיה - באוניברסיטת וינה ובה גם קיבל תואר דוקטור. משנות הארבעים כתב ביקורות מושחזות בעיתון "הארץ", חיבר ספרים בנושא האמנות היפה. בספריו: "ציור ופיסול בישראל", עשרה ציירים ישראלים, "חייה ויצירתה של הפסלת חנה אורלוף". יסד וניהל את בית הספר לאמנויות הבימה "בית צבי". היה מנהל מוזאון תל-אביב. שימש סגן הנשיא של AICA - "האיגוד הבין-לאומי של מבקרי אמנות".

גרדוש קריאל (1921-2000) – קריקטוריסט ומאייר, עיתונאי. נולד בבודפשט למשפחה מתבוללת. אחרי סיום התיכון החל בלימודים אקדמיים באוניברסיטת סגד. עם פרוץ מלחמת העולם השנייה נשלח לעבודת כפייה. לאחר שחרור הונגריה על ידי הסובייטים עבד בתור עיתונאי. ב-1946 עבר לפאריס ובה למד ספרות ופילוסופיה בסורבון. בפאריס הצטרף למחתרת הלח"י, עסק בהסברה, בפעילות מבצעית-מדינית ובגיוס משאבים. בתוך כך צייר קריקטורות בעבור ביטאונה של לח"י. עלה ארצה ב-1948 והשתקע בתל-אביב. השתלב בעיתונים העבריים בתור קריקטוריסט, ומאמצע שנות ה-50 גם בתור כותב מאמרים. במערכת "מעריב" הופקד על מדור חדש - פרסום יומי של קריקטורה פוליטית. תחת שם עט "דוש" יצר את הדמות המצוירת של ישראל הקטן - "שרוליק" ועיצב אותה. עבד בתור מאייר ספרים. זכה בפרס הרצל ובפרס ז'בוטינסקי לספרות ולמחקר.

גרונדמן יעקב (1939-2004) – כדורגלן ומאמן כדורגל. נולד בעיירה פרושוביצה שבפולין. משפחתו שרדה את השואה ועלתה ארצה לאחר תום המלחמה והשתקעה בשכונת התקווה. בארץ גילה גרונדמן כישרון לכדורגל. שיחק בבני יהודה תל-אביב והיה שותף לזכיית הקבוצה בגביע המדינה ב-1968. שיחק גם בנבחרת הלאומית של ישראל. מגיל 26 שימש מאמן של קבוצות כדורגל ידועות בארץ והוביל אותן לניצחונות רבים. זכה ב"אות המופת" מהתאחדות הכדורגל העולמי פיפ"א על תרומתו לכדורגל בישראל.

גריפל יגאל (1923-2011) – פוליטיקאי ועסקן ספורט. חבר האצ"ל ותנועת החירות. כיהן 40 שנה בתור יו"ר מרכז הספורט בית"ר. היה נציג בית"ר בהתאחדות לכדורגל וסגן יו"ר הוועד האולימפי בישראל. עמד בראש תנועת החירות בתל-אביב וכיהן כ-20 שנה בתור מ"מ ראש העירייה שלמה להט ובתור מ"מ יו"ר מרכז השלטון המקומי. עמד בראש פרויקט שיקום השכונות, היה יו"ר חברת מוסדות חינוך ויו"ר חברת חלמיש.

גרציאני יצחק (זיקו) (1924-2003) – מנצח ומעבד מוזיקה. נולד בעיר רוסה שבבולגריה. בנעוריו פעל בתנועה הציונית "מכבי" ובתנועת המוזיקה "דויד" שבארצו. בוגר האקדמיה למוזיקה. עלה עם משפחתו ארצה ב-1948. ב-1950 התגייס ושירת בתזמורת צה"ל בתור נגן חצוצרה. ניצח על מקהלת עולי בולגריה "צדיקוב" ובה ייסד את מקהלת הילדים הנוודת. מונה למנצח הקבוע של תזמורת צה"ל ב-1962, ולמענה יצר כאלף עיבודים ובה הופיע בארץ ובעולם. יקיר תל-אביב לשנת 1996.

גרשווין ג'ורג' (1898-1937) - פסנתרן ומלחין יהודי-אמריקני. נולד בברוקלין למשפחה יהודית. גילה כישרון למוזיקה בגיל צעיר. למד בבית הספר למסחר בניו-יורק, אם כי לא סיים אותו משום שכבר בהיותו בן 15 הוזמן לעבוד בחברה לכתובת שירים ולהפצה של תווים. עד מהרה התפרסם בתור מחבר מוזיקה קלה, ג'אז ופסקולים לסרטי קולנוע הוליוודיים, תאטרות ומחזמרים של ברודוויי. בתקופת עבודתו בתור מלחין המשיך ללמוד מוזיקה ברמה היסודית. תרם את חלקו הייחודי לסגנונות מוזיקה רבים, כולל מוזיקה קלאסית וג'אז. הלחין את האופרה "פורגי ובס" והיה מחשובי היוצרים של המוזיקה הקלאסית והמוסיקה הפופולרית בארצות הברית בתקופתו.

דבלין אלפרד (1878-1957) – פסיכיאטר וסופר גרמני. נולד למשפחה יהודית בעיר הגרמנית שטטין. למד רפואה באוניברסיטאות ברלין ופרייבורג. עבד בתור נירולוג. בתוך כך התחיל לכתוב פרוזה קצרה ופובליציסטיקה והיה בין מקימי כתב העת האקספרסיוניסטי דר שטורם. יצירתו המפורסמת היא הרומן "ברלין אלכסנדרפלאץ", שיצא לאור ב-1929 וזכה להצלחה. עם עליית הנאצים לשלטון נמלט מגרמניה, אם כי חזר אליה מייד לאחר תבוסתם – ב-1945. שימש "גרעין התלכדות" של סופרים גרמנים צעירים של התקופה והמשיך בפעילותו הספרותית. עם זאת, לא הצליח להשתלב בגרמניה המערבית, וגם סלד מן המזרחית. ב-1953 עבר לגור בצרפת.

דה פיליפ אדיס (אבן זהר) (1914-1978) - זמרת סופרן באופרה. נולדה בניו יורק למשפחה יהודית מתבוללת אמידה. מגיל צעיר קיבלה חינוך מוזיקלי. למדה זמרה, בלט ושפות זרות. התחילה להופיע בגיל 16 בתור זמרת. כבר בגיל 19 הופיעה ב"גראנד אופרה". ב-1945 הגיעה לארץ, הופיעה לפני חיילים, עולים חדשים ומתיישבים ותיקים. את הכספים שהרוויחה תרמה לחוג אוהדי אופרה שהוקם אז בהשתתפות ד"ר רוזנהאום, משה שלוש ואחרים בתור קרן יסוד

להקמת בית האופרה בארץ. ב-1947 ייסדה את האופרה הישראלית וניהלה אותה והייתה הבמאית שלה עד יום מותה.

דואר שושנה (1908-2000) – שחקנית תאטרון. ילידת דמשק. החלה להופיע בנשפים ובהצגות בתנועה "המכבי הצעיר". עלתה לארץ ב-1925. למדה בסטודיו הדרמטי של הסתדרות הנוער העובד ולאחר מכן - בסטודיו למשחק של "הבימה". מ-1932 שיחקה ב"הבימה" יובל שנים, בעיקר בתפקידים משניים. בתוך כך השתתפה בתסכיתים ברדיו קול ישראל והופיעה בשמונה סרטים ובשתי סדרות טלוויזיה. זכתה בפרס "תמרה רובינס" על מכלול תפקידיה ועל תרומתה לשפה העברית ולאמנות התאטרון. בשנת 1977 הוכתרה בתואר יקירת העיר תל-אביב.

דמארי שושנה (1923-2006) – זמרת ושחקנית. נולדה בעיר בשאר שבתיון. משפחתה עלתה לארץ ב-1924. למדה בבית הספר "חביב". מילדותה ליוותה את אמה הזמרת באירועים שונים של הקהילה התימנית. מאמצע שנות ה-30 הייתה שחקנית וזמרת בלהקת התאטרון המזרחית "שולמית". שרה עם הלהקה בתכניות השונות ב"קול ירושלים". ב-1939 הופיעה בפעם הראשונה בתור זמרת סולנית. ב-1943 הצטרפה בתור זמרת ושחקנית לתאטרון המוזיקלי "לי לה לו". בשנות השישים והשבעים הרבתה להופיע בחוץ לארץ. זכתה לכינוי "מלכת הזמר העברי". כלת פרס ישראל בתחום הזמר העברי לשנת 1988. בשיריה המפורסמים: כלניות, צריך לצלצל פעמיים, הקרב האחרון, בת שבע, היו זמנים, אור, לשיר אתך.

האחים "ביילסקי" – ניתן לכנותם גם "פרטיזני ביילסקי", "קבוצת ביילסקי", או "חבורת ביילסקי". בגרעין ההתארגנות הזאת עמדו האחים טוביה, זוס, עשהאל ואהרון ממשפחה יהודית בלסקי - בני הכפר סטאנקיביץ' במערב ברוס (אז מזרח פולין). האחים הצליחו להימלט ליערות, ארגנו התנגדות לנאצים ולתומכיהם ואף קלטו לקבוצתם יהודים רבים מן הסביבה. יותר משנתיים (מ-1942 עד שחרור ברוס על ידי הצבא האדום) פיצצה קבוצת בלסקי 20 גשרים ו-12 כלי רכב, ניהלה 12 קרבות, שבהם חיסלה כ-250 חיילים נאצים. בחסות הקבוצה שרדו 1,236 יהודים. עשהאל נהרג ב-1944 בהיותו חייל בצבא האדום. שאר האחים עזבו את פולין לאחר המלחמה. קודם עלו עם משפחתם ארצה ובסופו של דבר היגרו לארה"ב.

האחים אל-כוויטי – סלאח (1908-1986) ודוד (1910-1976). זמרים ומלחינים, שפעלו ויצרו בעיראק ובכל העולם הערבי בשנות ה-30 וה-40 של המאה הקודמת. נולדו בכוויט למשפחת היהודים שהגיעה מבצרה. בילדות גילו כישרון מוזיקלי רב והתחילו ללמוד מוזיקה אצל גדולי

המורים של עיראק. עם הזמן עברו לבגדד, ובה החלו להופיע ולהלחין מוזיקה בעבור נגנים אחרים. ניהלו בבגדד שני מועדונים, ואף הופיעו בטקס ההכתרה של משפחת המלוכה העיראקית. עלו ארצה במבצע "עזרא ונחמיה". מורשתם בעיראק נמחקה בהקפדה על ידי השלטונות. בארץ התיישבו בשכונת התקווה שבתל-אביב והפכו אותה ללב העשייה והיצירה של המוסיקה היהודית-הערבית. שידרו תכנית בת שעה בשידורי קול ישראל בערבית, והופיעו בתור אמנים אורחים עם תזמורת קול ישראל בערבית.

הוד מרדכי (מוטי) (1926-2003) – מצביא. נולד בקיבוץ דגניה א'. ב-1944 התגייס לצבא הבריטי ובו שירת בפלוגת תובלה ששירתה את הבריגדה היהודית, שלחמה בחזית איטליה. ב-1946 התגייס לפלמ"ח. נשלח לאירופה והועסק בהעפלה. במימון המוסד לעליה ב' למד טיסה אזרחית באיטליה וקרבת בצ'כוסלובקיה, שממנה הביא ארצה את מוטוסיו הראשונים של צה"ל. שירת בתור טייס קרבי בצה"ל, היה בעת מלחמת ששת הימים מפקד חיל האוויר הישראלי. יזם שיפורים רבים בחיל, בין השאר, החליף את מוטוסי המיראז' הצרפתיים במוטוסים אמריקניים מתקדמים. קידם את מיזם הפיתוח של מטוס קרב ישראלי, לימים "הכפיר". לאחר שחרורו מונה ליו"ר פעיל של התעשייה האווירית וב-1987 - למנכ"ל שלה, שימש יועץ ועוזר לשר הביטחון. היה מנכ"ל אל-על וממקימי חברת ק.א.ל.

הופמן יעקב, ד"ר (נפטר ב-1943) – פעיל ציוני רוויזיוניסטי. רופא במקצועו. היה קצין רפואה בצבא הרוסי. יו"ר ארגון הרופאים היהודים בריגה. ממייסדי הקואופרציה הציונית "החשמונאיי"-ריגה. היה בין מקימי צה"ר ובית"ר. שימש שופט ראשון בבית"ר העולמית. היה חברו של ז'בוטינסקי ושליחו האישי. עלה ארצה ב-1936. היה פעיל בהקמת ארגון "הציונים האקטיביסטים" שמילא תפקיד בייסודה של התנועה הרוויזיוניסטית העולמית. שימש גם חבר ועד הפועל הציוני.

הלוי ז'אק (1862-1799) – מלחין ומנצח. נולד בפריס למשפחה יהודית. זכה בתחרות הניצוח ברומא, ואחרי שהלחין מארש אבל עברי "ממעמקים". ניצח על מקהלה בתאטרון האיטלקי ובאופרה הפריסאית. בתוך כך הלחין אופרות. התמנה לפרופסור בקונסרבטוריון. עם תלמידיו נמנו המלחינים גונו וביזה.

הלוי משה (1895-1974) - במאי תאטרון. נולד בעיר מסטיסלאבל שברוסיה הלבנה.

בשנים 1914-1917 למד בבית הספר הטכני במוסקבה. ב-1917 היה ממייסדי תאטרון "הבימה", שחקנו ומנהלו. עלה לארץ בתחילת שנות ה-20. ב-1925 ייסד את תאטרון "האהל" ושימש במאי עד 1953. בשנות ה-30 ביים את תהלוכת העדלאידע בתל-אביב. הקים סטודיו למשחק בירושלים. במהלך חייו ביים כ-70 מחזות והופעות תאטרון אחרות.

הרץ יוסף צבי, רב (1872-1946) – רב, פעיל ציבור וסופר. נולד בעיר הונגרית רברין. בהיותו בן 12 היגרה משפחתו לארה"ב והשתקעה בניו יורק ובה למד באוניברסיטת קולומביה ובסמינר לרבנים. הוסמך לרב ב-1894. שימש רב העיר סירקיוז, עד שעבר לדרום אפריקה ונהיה רבה של יוהנסבורג ובה ניסה להלחם למען שוויון זכויות של הקתולים ויהודים. ב-1911 חזר לניו יורק. ב-1913 מונה לרב הראשי של בריטניה הגדולה. בתפקיד הזה ניסה לקרב בין הפלגים ביהדות האורתודוקסית ותמך נמרצות בציונות הדתית. בשיתוף עם הארכיבישוף של קנטרברי יזם הקמה של הוועד הנוצרי-יהודי למלחמה נגד האנטישמיות. היה חבר בחבר הנאמנים של האוניברסיטה העברית בירושלים ויו"ר הגוף המנהל של המכון למדעי היהדות שלה. חיבר ספרים חינוכיים שימושיים בתחום פירוש המקרא וחקר היהדות.

יעקובוב אוריאל – עלה לארץ ב-1974, פעל שנים רבות לטובת קהילת הבוכרים בשכונת נווה עופר.

וולך יונה (1944-1985) – משוררת, נחשבת למחדשת ויוצרת רבת השפעה בתחום השירה בישראל. נולדה בקריית אונו. למדה במכון אבני לאמנות הציור ופיסול בתל-אביב. שירה התפרסמו בפעם הראשונה ב-1964 ומאז הופיעו בכמה וכמה כתבי עת אוונגרדיים. וולך הוציאה ספרי שירה: "דברים", "שני-גנים", "שירה", "אור פרא", "צורות", "מופע" ועוד. שירה תורגמו לכמה שפות אירופיות וזכו בפרסים יוקרתיים. סגנונה הייחודי ונקודת מבטה הליבראלית על השירה ותכניה, על החברה, הדת, שפיות ועוד השפיעו רבות על דורות המשוררים הישראליים. בשנות העשרים והשלושים לחייה התגוררה בתל-אביב.

וייסר חנה (נפטרה ב-1965) ומרדכי (1876-1918) – משפחת מייסדי העיר. מרדכי וייסר נולד בבאלטה שבמערב אוקראינה. עלה עם משפחתו ארצה ב-1905. בהיותו יזם פרטי ואיש ציוני השקיע בשפע מיזמים בתוך תל-אביב, בסביבתה ובכל הארץ (בתעשייה, בבנייה, בבידור בוגאולת אדמות). היה חבר הוועד המנהל של אחוזת בית. הקים את הקולנוע הראשון "עדן" שהיה מרכז התרבות של תל-אביב.

ויל קורט (1950-1900) – מלחין גרמני ממוצא יהודי. נולד בדסאו שבגרמניה. מגיל 12 למד נגינה בפסנתר והחל להלחין. סיים בבית הספר הגבוה למוזיקה בברלין. כתב מוזיקה בסגנון הקלאסי לצד שירים למילים של משוררים גרמנים מפורסמים ומחזמרים. כך הלחין את "האופרה בגרוש" לליברית של ברכט. עם עליית הנאצים היגר מגרמניה והשתקע בארה"ב. כתב מוזיקה להצגות תאטרון של ברודוויי, לאופרה ולסרטים. ב-1947 כתב תזמור בעבור תזמורת סימפונית להמנון הלאומי "התקווה".

ולבה יואל, ד"ר (1982-1898) – מוסיקאי, מלחין, מחנך, מנצח על מקהלות ותזמורות ילדים ומבוגרים. נולד בעיירה האוקראינית שפטובקה. ב-1920 עלה לארץ ישראל. לאחר ניסיונות כושלים להקים עם קבוצתו יישוב חקלאי התיישב ב-1925 בתל-אביב. בעיר השלים את השכלתו התיכונית, ולקח שיעורי מוזיקה. באמצע שנות ה-30 נסע לווינה, ושם השלים את השכלתו המוזיקלית בקונסרבטוריון. בשנות ה-60 קיבל תואר דוקטור למוזיקולוגיה. כתב מאות שירים, כמה סימפוניות וקונצ'רטים. עבד בתור מורה למוזיקה. כתב שירים לאירועים ולטקסים שהיו בעיר ובמוסדות חינוך.

ונטורה משה (1978-1892) – פילוסוף, איש חינוך, מנהיג ציוני ודתי. נולד באיזמיר שבטורקיה. סיים את בית המדרש לרבנים באיסטנבול והוסמך לרב. במלחמת העולם הראשונה גויס בתור קצין לצבא העות'מאני והוצב בבגדאד. לאחר תבוסת הטורקים נשאר בעיר: שימש מורה לעברית, כתב ספר לימוד בתחום ופעל להפצת הרעיון הציוני בקהילה. למד פסיכולוגיה ופילוסופיה בסורבון, בתקופת לימודי החינוך במכון לפדגוגיה בעיר. בתום לימודיו הוסמך לדוקטור. מ-1937 כיהן בתור הרב הראשי של אלכסנדריה ובה קידם חינוך עברי ורעיונות ציוניים. גורש ממצרים ב-1948. לימד בארה"ב ובבריטניה. עלה ארצה ב-1953; התגורר בכפר סבא ובירושלים. את רוב זמנו ייחד לחינוך ומחקר. במהלך חייו פרסם כתריסר ספרים על הלשון העברית, היסטוריה יהודית ויסודות הדת.

זאבי רחבעם (גנדי) (2001-1926) – מצביא ופוליטיקאי. נולד בירושלים. זאבי התחנך בבתי הספר של תנועת העבודה ובגימנסיה העברית "רחביה". הצטרף לפלמ"ח והשתתף במבצעים רבים. מאז קום המדינה ועד 1974 שירת בצה"ל. היה אלוף פיקוד מרכז ועוזר הרמטכ"ל. לאחר פרישתו מונה ליועץ לענייני מודיעין במלחמה בטרור של ממשלת רבין. מראשי תנועת ארץ ישראל השלמה. ב-1988 נבחר לכנסת מטעם מפלגת "מולדת". שימש שר תיירות בממשלת

שרון. בתקופת פעילותו הפוליטית, אסף ספרים נדירים על תולדות הארץ, קשר קשרי חברות הדוקים עם חוקר ארץ ישראל ועסק בעריכה של סדרת ספרי נוסעים וחוקרים של ארץ ישראל מן המאה ה-19. מנכ"ל מוזיאון ארץ-ישראל (1981-1991). נרצח ע"י מחבלים בשנת 2001.

זהבי דוד (1910-1977) – מלחין ומדריך שירה בציבור. נולד ביפו. למד בגן העברי והמשיך את לימודיו בבית-הספר תחכמוני. היה במקימי קיבוץ נען, עבד בו בתור חשמלאי והיה חבר בקיבוץ עד מותו. בימי מלחמת השחרור נשלח מטעם הקיבוץ לאיטליה ולגרמניה להדרכה במחנות פליטים יהודים. בשנת 1948 חזר לנען. בקיבוץ ארגן מקהלה ואירועי מוזיקה, ניגן בעצמו ואף החל להלחין. במהרה צברו יצירותיו פופולריות. הוציא קובצי שירים עממים וחיבורים למקהלה ולתזמורת. חתן פרס אנגל לשנת תשי"ט-תש"ך ליצירת מוזיקה.

זלצמן פנינה, פרופ' (1922-2006) – פסנתרנית. ילידת תל-אביב. למדה פסנתר באקדמיה למוזיקה בפאריס. החלה להופיע עם התזמורת הפילהרמונית הישראלית (אז: התזמורת הסימפונית הארץ-ישראלית) ב-1939. הופיעה בקונצרטים ברחבי העולם. מ-1969 לימדה מוזיקה בבית הספר למוזיקה ע"ש בוכמן-מהטה באוניברסיטת תל-אביב. חינכה דור של מוזיקאים ישראלים. כיהנה בתור שופטת בתחרות רובינשטיין ובתחרויות רבות אחרות בחו"ל. יקירת העיר תל-אביב - יפו וכלת פרס ישראל למוזיקה ל-2006.

זעפראני שלמה, רב (1891-1968) – נולד בסוריה למשפחת רבנים. היה אחד מן הדמויות החשובות של יהדות חאלב (ארם צובא) בדור האחרון. תלמיד חכם: למד ולימד כ-50 שנה בישיבת "דגל תורה לתלמידים" בחלב. בשנת 1959 עלה ארצה והתיישב בתל-אביב ובה שימש כמה שנים רב העדה

זמר חנה (1925-2003) – עיתונאית ועורכת, סופרת, עורכת ומגישה תכניות בטלוויזיה וברדיו. נולדה בברטיסלבה שבצ'כוסלובקיה למשפחה רבנית. קיבלה חינוך דתי וחילוני בתחום הפדגוגי. אחרי השואה עבדה בעיתון ציוני בגרמניה. עלתה ארצה ב-1950. התחילה בעבודה העיתונאית ב"ידיעות היום" (בגרמנית) ובעיתון "אומר". בהמשך התקבלה לעיתון "דבר" ולימים מונתה לעורכת העיתון. שנים רבות פעלה לקידום זכויות נשים ולהנצחת השואה ולשם כך השתמשה במגוון אמצעי התקשורת. כלת פרסים יוקרתיים לעיתונות ובהם פרס נורדאו, פרס לוריא, פרס סוקולוב, פרס הרצל. יקירת העיר תל-אביב.

ז"ק משה (1918-2001) – עיתונאי וסופר. נולד בפולין וגדל בה. למד בגימנסיה של רשת החינוך העברית "תרבות". עלה ארצה ב-1936, למד באוניברסיטה העברית. כתב ב"המשקיף". נמנה עם ראשוני הכותבים בעיתון "מעריב" וכתב בו כל חייו. שימש פרשן מדיני, דיפלומטי ופרלמנטרי. בשנות ה-80 שימש עורך העיתון, מזכיר מערכת "מעריב" ועורך "מעריב של שבת". לימים שימש סגן יו"ר מועצת העיתונות בישראל. פרסם כמה ספרים על דיפלומטיה והסכמי שלום. חתן פרס סוקולוב לעיתונות בקטגוריית מפעל חיים לשנת 1998.

חביבי אמיל (1921-1996) – סופר, עיתונאי, חבר הכנסת ופעיל ציבור ערבי-ישראלי. נולד בחיפה למשפחה נוצרית. היה חבר במפלגה הקומוניסטית של פלשתינה. ממייסדי "הליגה לשחרור לאומי". לאחר קום המדינה היה חבר מק"י (מפלגה קומוניסטית ישראלית). כיהן בתור חבר כנסת מטעמה ומטעם מפלגת רק"ח עד 1972. ערך את ביטאון המפלגה הקומוניסטית בערבית. נוסף על פעילותו הפוליטית שימש בתחילת שנות ה-40 שדר ועורך במחלקה הערבית של רשות השידור הבריטי. כתב פרוזה (סיפורים קצרים ורומנים) ומחזה אחד. רובם עסקו בבעיות זהותם של ערביי ישראל והגדה. ב-1990 זכה ב"אות אל קודס" לתרבות פלסטינית. באותה שנה יסד את הוצאת "ערבסק", וב-1995 - את כתב העת לשירה "משארף". חתן פרס ישראל לספרות ערבית לשנת 1992.

חילו נאדיה (1953-2015) - אשת ציבור וחברת הכנסת הערבייה-נוצרייה הראשונה (כיהנה מטעם מפלגת העבודה בכנסת ה-17), עובדת סוציאלית במקצועה ופורצת דרך לנשים רבות מן החברה הערבית.

חילו נולדה ביפו ולמדה בבית הספר הקתולי. היא שינתה מסלול וסיימה בגרות בעברית. באוניברסיטת תל-אביב הייתה הסטודנטית הערבייה היחידה לעבודה סוציאלית. היוזמות שלה הובילו לשיפור פני החברה הערבית בחינוך ובמעמדה של האישה הערבית: היא הקימה בתור חלק מפרויקט שיקום שכונות רשת פֶּעוּטוֹנִים כדי שנשים תוכלנה לצאת לעבודה, הייתה הערבייה הראשונה בתפקיד קצינת מבחן בשירות המבחן לנוער במשרד העבודה והרווחה, פעלה נוסף על תפקידה גם נגד עבריינות מין בחברה הערבית, ייסדה ועמדה ב-2004 בראש מרכז הירש לגיל הרך ביפו, כיהנה בתור סגנית יו"ר נעמת. ב-1997 מונתה לממונה על מעמד האישה במגזר הערבי ויו"ר מועצת הנשים. בתקופת כהונתה בתור ראש היחידה התקבל חוק היועצות למעמד האישה ברשויות המקומיות.

חילו פעלה רבות למען דו קיום וקירוב לבבות בין ערבים ליהודים גם בכנסת והקימה את השדולה לערים מעורבות, שבראשה עמדה עם רן כהן יחד והובילה את החוק לטיפול בקטינים

נפגעי עבירות מין וְאלימות. לאחר הכהונה בכנסת ה-17, עסקה חילו בקידום מיזמים חברתיים ובייעוץ, ואף הייתה חוקרת אורחת במכון למחקרי ביטחון לאומי.

חכם שמעון (1843-1910) – רב, מתרגם, משורר, פרשן מקרא, פעיל ציוני. יליד בוכרה. עלה לארץ ב-1890 והשתקע בירושלים. היה פעיל בחברת "חובבי ציון" ומייסדי שכונת הבוכרים. עסק בתרגום של כתבי קודש לשפה הבוכרית, כמו כן חיבר שירה ופרוזה בכתביו קידם את אהבת א"י והתקומה הלאומית.

ח'לדון אבן (1332-1406) – היסטוריון, גאוגרף והיסטוריוגרף ערבי, אחד ממבשרי הדרך של ההיסטוריוגרפיה, חקר הסוציולוגיה, הכלכלה והדמוגרפיה. שופט ודיפלומט. נולד בתוניס למשפחה מיוחסת. שימש בשירותם של שליטים מוסלמים באזור המגרב, שבספרד (אז תחת השליטה הערבית) ובמצרים. שקד על חיבור סוג של אנציקלופדיה אסלאמית ראשונה למדעי ההיסטוריה, אם כי השלים רק את כרך ה"מוקדימה", שהפכה למפורסמת ביותר מיצירותיו. בה בפעם הראשונה מאז העת העתיקה ניסה להפריד בין הבדיות לעובדות, והשתדל למצוא חוקיות מדעית בהתפתחות החברה האנושית והציוויליזציות השונות על-פי התנאים הגיאוגרפיים, החברתיים והכלכליים. חיבוריו השפיעו רבות על גדולי המשכילים של הרנסאנס, של תקופת ההשכלה ושל היסטוריונים במאה ה-19.

חנאניא יעקוב ג'ורג' (1924-2007) – פעיל דתי וציבורי. נולד ביפו. כיהן בתור יו"ר האגודה הנוצרית אורתודוכסית ביפו 40 שנה. דאג לקהילה הערבית ביפו, המשיך במסורת החינוכית לערביי יפו ולבני עדתו. היה הערבי הראשון שקיבל תואר יקיר העיר תל-אביב.

חריפאי זהרירה (1929-2013) – שחקנית תאטרון ישראלית יותר מ-50 שנה, כלת פרס ישראל לתאטרון לשנת תשס"ג, שחקנית קולנוע, במאית ויוצרת, חברת להקות בצל ירוק והציזבטרון.

זהרירה נולדה בתל-אביב ולמדה בתיכון החקלאי מקווה ישראל ואחרי השירות בצבא למדה בבית הספר לדרמה שליד התאטרון הקאמרי. היא שיחקה בעשרות הצגות בקאמרי ובתאטרון באר שבע, הקימה את תאטרון זוית ונחשבת לאחת השחקניות הראשונות, שהעלו ערב שירי משוררים. לחריפאי היה סגנון משחק ייחודי והיא התפרסמה במיוחד בתפקידים שגילמה במחזות של חנוך לוין, כמו "סוחרי גומי", "אשכבה", "יעקובי ולידנטל" ו"רומנטיקאים". בשנות התשעים גם החלה לביים לתאטרון הספרייה ולתאטרון בית צבי שברמת גן, ושם גם

לימדה משחק. יא ביימה, בין השאר, את "יעקבי ולידנטל" (שבו שיחקה בתה, איה שבא), את "ירמה" בכיכובה של שירי גולן, ואת "אלוף הבונים" בכיכובו של יורם חטב. גם בקולנוע כיכבה חריפאי ועשתה זאת בארבעה סרטים של אפרים קישון: "סאלח שבת", "השוטר אזולאי", "תעלת בלאומילך" ו"השועל בלול התרנגולות", וזכורה גם מתפקידה ב"אבו אל בנאת" ב-1973.

היא זוכת פרס כינור דוד לשנת 1983 על משחקה ב"יונו והטווס", פרס אייזיק שטרן על תרומתה לאמנות התאטרון ב-1989, פרס האקדמיה לתאטרון למפעל חיים ב-2001 ופרס ישראל ב-2004.

טאג'יר שמואל (1868-1957) וסולטנה – ממייסדי תל-אביב. שמואל נולד בסופיה שבבולגריה. עלה ארצה ב-1879. השתקע בירושלים, למד בבית הספר של כ"ח. ב-1890 נישא לסולטנה. ב-1894 עבר הזוג ליפו. שמואל עסק ביבוא רהיטים מאירופה ומכירתם בחנותו, היה שותף בעסק של בורסקאות ומכירת עורות ליצרני נעליים בארץ. בתוך כך עסק בפעילות ציבור והקים כמה בתי כנסת בתל-אביב וביפו.

טוב משה אהרון (1891-1989) – פעיל ציוני, דיפלומט. יליד ארגנטינה. פעיל בארגוני נוער ציוניים. לימים היה נשיא תנועת הנוער "הציונים", ונשיא "איגוד המכבים". ב-1946 הקים את האגף הלטינו-אמריקני של הסוכנות היהודית בווינגטון ועמד בראשו. פעל לגיוס תמיכה ברעיון של הקמת מדינה יהודית. היה פעיל בוועדת אונסקו"פ. עם קום המדינה התמנה למנהל חטיבת אמריקה הלטינית במשרד החוץ. היה ממייסדי הדיפלומטיה הישראלית. שימש שגריר בהונדורס, אל סלוודור, גואטמלה וצ'ילה. לאחר פרישתו קידם את נושא התיירות והצליחות לישראל ממדינות אמריקה הלטינית.

טוכולסקי קורט (1890-1935) – עיתונאי, סטיריקן, סופר, פעיל פוליטי. נולד בברלין למשפחה יהודית. הוכתר בתואר דוקטור למשפטים ב-1915. גויס לצבא במלחמת העולם הראשונה, ונעשה פציפיסט מושבע. כתב שירים ופזמונים, ספרי עלילה ובהם על חיי יהודים, מאמרי מערכת, כתבות במגוון נושאים, מכתבים, אם כי נטה לסטירה פוליטית. סייר רבות באירופה והשתקע בשוודיה. שלח כתבות לעיתונים על הרפתקותיו ורשומות קצרות על התרשמויותיו. היה עורך-משותף של כתב העת די וולטבינה, שנודע בנטיותיו השמאליות. עם עליית הנאצים לשלטון נשללה אזרחותו הגרמנית. כתב העת נסגר, יצירותיו נשרפו בפומבי והוא התאבד כעבור שנתיים.

טל ישראל (1924-2010) – מצביא. נולד במחניים. התחנך בבאר טובייה. כשהיה נער הצטרף ל"הגנה", ב-1942 התנדב לצבא הבריטי. בתום המלחמה היה חבר בבריגדה היהודית באירופה. עסק בהעפלה ורכש הנשק, פעל בקבוצת "הנוקמים". לימים היה אלוף בצה"ל ושימש סגן הרמטכ"ל. היה ממעצבי תורת השריון של צה"ל, אבי מיזם טנק המרכבה, תאורטיקן צבאי, שהשפיע על דוקטרינות לחימה ברמה העולמית. זכה פעמיים בפרס ביטחון ישראל. חתן פרס ישראל.

טראב יעקב, רב (נפטר ב-1993) – נולד בדמשק שבסוריה למשפחה רבנית מיוחסת. עלה ארצה ב-1949. ב-1962 התמנה לרב של שכונת התקווה שבתל-אביב, תפקיד שמילא שלושים שנה עד יום פטירתו. הקים את ישיבת "רבנו יוסף חיים" ועמד בראשה.

טרומן הרי ס. (1884-1972) – פוליטיקאי ומדינאי אמריקני. נולד במדינת מיזורי למשפחה של חוואי. סיים תיכון, אך לא רכש השכלה גבוהה. לחם במלחמת העולם הראשונה. עם חזרתו מאירופה הצטרף למפלגה הדמוקרטית ובתמיכתה נבחר לשופט ובהמשך לחבר סנאט. לימים נהיה סגן נשיא ולאחר מותו של רוזוולט נעשה נשיא ארה"ב (1945-1953). עמד בבסיס הקמת האו"ם והסוכנות לאנרגיה אטומית, שקד על פתרון פְּעוּת הפליטים, היה מְיָזְמֵי "תכנית מרשאל" לשיקום אירופה, קידם חוקים התומכים בחיילים שחזרו מן המלחמה. ב-1947 תמך בהקמת מדינה יהודית. אחרי הכרזת העצמאות ב-1948 ארה"ב הייתה המדינה הראשונה שהכירה במדינת ישראל.

ידין יוסי (1920-2001) – זמר, קריין, מדבב, שחקן תאטרון וקולנוע. נולד בירושלים. החל להופיע לפני קהל בלהקות הצבאיות של הבריגדה היהודית. לאחר המלחמה הצטרף לתאטרון. עבד בתור קריין ברדיו "קול ירושלים", וב-7 ביוני, 1967 קרא בקול ישראל את תהלים קכ"ב "עמדות היו רגלינו בשעריך ירושלים", אחרי הודעת דובר צה"ל על פריצת צה"ל לעיר העתיקה. ידן היה מראשוני השחקנים בתאטרון הקמארי ומבכירי שחקניו, גילם עשרות תפקידים במחזות קלאסיים ובמחזות בני זמננו, מתורגמים וישראלים. שיחק גם בתאטרון חיפה ומילא תפקידים בקולנוע ובטלוויזיה. ב-1991 זכה בפרס ישראל לתאטרון וב-1996 - בפרס התאטרון הישראלי על מפעל חיים.

"יהודה הצעיר" – תנועת נוער ציונית של הדסה. נוסדה בשנת 1909 בארה"ב (אחת הגדולות בצפון אמריקה). שמה לה למטרה לבנות זהות יהודית ומחויבות ציונית בקרב הנוער היהודי.

יוגב כרמי, ד"ר (1918-2010) - איש חינוך, מנהל גימנסיה הרצליה. נולד בבאר יעקב, למד בגימנסיה הרצליה, וקיבל דוקטורט בפסיכולוגיה באוניברסיטת קולומביה. מ-1945 התחיל ללמד מדעים מדויקים בגימנסיה הרצליה. עם הזמן התמנה למנהלה (1969) ואף לנשיאה (1989). עשה כמה רפורמות פדגוגיות והנהיג שיפורים בשיטות ההוראה ובארגון של החינוך התיכוני בישראל. יזם את הקמת הפנימייה הצבאית, שהייתה מסונפת לגימנסיה. בתוך כך גם לימד מתמטיקה באוניברסיטה העברית. נבחר ליקיר תל-אביב.

ילדי טהרן – קבוצת ילדים ניצולי שואה שהועברו מפולין ומברית המועצות לטהראן, ומשם הועלו ארצה בשנת 1943. המבצע הזה של הסוכנות היהודית היה בעל חשיבות היסטורית בחיי היישוב, שכן היו אלה ניצולי השואה הראשונים, שהגיעו ארצה בזמן השלטון המנדט הבריטי ובתקופה של הגבלות העלייה על-פי "הספר הלבן".

יקותיאל יוסף (1897 - 1982) – עסקן ספורט, פעיל ציוני, הוגה רעיון המכבייה ומגשימו. נולד בעיירה קרטוז-ברזה שבבלארוס. בגיל 12 עלתה משפחתו ארצה. למד בבתי הספר "תחכמוני" ו"עזרה" ביפו. לאחר סיום "בית המדרש למורים העבריים בירושלים חזר ליפו ועבד במשרד הארץ-ישראלי. גויס לצבא הטורקי ב-1914 ושימש בו מדריך חינוך גופני ומתורגמן. היה פעיל ב"מכבי", ייסד מוסדות ספורט רבים בארץ, עמד מאחורי הקמתן של התאחדות לכדורגל, התאחדות אגודות הספורט לחובבים והוועד האולימפי הארץ-ישראלי. ב-1929 הציע לארגן את "המכבייה הראשונה". הצליח לארגן אותה בתל-אביב ב-1932. הוא הפך את המכבייה לאירוע לאומי ציוני, שהשפיע על יהודים רבים לעלות לארץ. בפרסים שקיבל: פרס דב לספורט, עיטור כבוד של הוועד האולימפי, פרס ישראל על מפעל חיים. היה יקיר העיר תל-אביב לשנת 1981.

ישורון אבות (1904-1993) – משורר. נולד בעיירה נסכזי שבאוקראינה למשפחה חסידית. קיבל חינוך מסורתי. עלה ארצה בשנת 1925. עבד בתור פועל חקלאי, עובד בניין ושומר בכרמים. למד בבית ספר חקלאי מקווה ישראל. שיריו הראשונים הופיעו ב-1934 בכתב העת "טורים" ולאחר מכן פורסמו בכתבי עת ספרותיים ובמוספי הספרות. התנדב להילחם במלחמת העצמאות. המראות שראה גרמו לו לכתוב את "פסח על כוכים", שיר שבו הביע הזדהות עם הפליטים הפלסטיניים והשווה את הנעשה בהם עם מה שהתרחש בשואה. רבים משיריו רמזו

על האשמה שחש על שעזב את אירופה לפני השואה. שירתו מאופיינת בניסוח שבור ובשילוב של יידיש, שפה מקראית, עברית מודרנית וסלנג (לרבות ביטויים בערבית). זכה בכמה פרסים ובהם בפרס ברנר, בפרס ביאליק ובפרס ישראל.

כ"ץ בן ציון (1875-1958) - עיתונאי, סופר והיסטוריון. נולד במשפחה רבנית מיוחסת בליטא. בילדותו היה עילוי. למד בכוחות עצמו. היה שומע חופשי באוניברסיטת סנט פטרסבורג. התחיל את הקריירה העיתונאית בגיל 17. רשם לזכותו סקופים גדולים, כגון פרסום החוקה הציבורית ב-1904, סיקור משפט בייליס (היה חלק מצוות ההגנה במשפט). בתוך כך כתב ספרי מחקר היסטוריים על היהודים והיהדות. עלה ארצה ב-1929. עבד בתור עיתונאי, הוציא לאור את העיתון "חדשות" וערך אותו. היה חתן פרס סוקולוב לעיתונות.

כהן חיים, שופט (1911-2002) – משפטן, אחד מאבות המשפט בישראל. נולד בליבק שבגרמניה למשפחה יהודית מסורתית ולא ציונית. הגיע ארצה ב-1929 כדי ללמוד תורה בישיבת מרכז הרב. לאחר עליית הנאצים לשלטון עלה ארצה לצמיתות, התחיל ללמוד משפטים באוניברסיטה העברית והועסק במשרד עורכי דין. ראה בציונות תחליף מודרני ליהדות המסורתית. כיהן בתקופות שונות בתור פרקליט המדינה, מנכ"ל משרד המשפטים, שר המשפטים, שופט בית המשפט העליון. היה נשיא האגודה לזכויות האזרח. ייצג את מדינת ישראל בפורומים בין-לאומיים שונים. נחשב לפוסק ליברלי. בפסיקותיו הרבות נטה להרחיב את חוק השבות. כתב ספרים רבים בתחום המשפט.

לוי תנאי שרה (1910-2005) – פּוֹרְאוֹגְרַפִּית ומלחינה. נולדה בירושלים למשפחה של יוצאי תימן, גדלה ביפו ובצפת. בעבודתה בתור גנת חיברה והלחינה שירי ילדים. בתוך כך למדה משחק בסטודיו של צבי פרידלנד, אך לא הצליחה להתקבל לתאטראות העיר. מסוף שנות ה-30 החלה לביים טקסים ומסכתות בעבור קיבוצים ומושבים ולהם הלחינה שירים למופעים וביימה מחולות. ב-1950 הייתה מן המייסדים של לְהֶקֶת המחול "ענבל" ושימשה מנהלת אמנותית שלה 40 שנה. ריקודי המחול והמוזיקה שיצרה בעבורה הובילו להצלחה רבה בארץ ובחו"ל. ביצירותיה שילבה פולקלור, מוטיבים תנ"כיים, יהודיים-מסורתיים וחלוציים, מוטיבים של עֲדוֹת ישראל השונות בעיקר של יהדות תימן. זכתה בפרסים רבים ובהם בפרס אנגל, בפרס מילוא ובפרס ישראל למחול ל-1973. יקירת העיר תל-אביב לשנת 1988.

לוי אריה, רב (1885-1969) – משגיח ירושלמי. נולד בעירת אורלא ליד ביאליסטוק. למד בישיבות, כולל ישיבת וולוז'ין. עלה ארצה ב-1905, התגורר ביפו ובסוף השתקע בירושלים ובה למד בישיבת תורת חיים והוסמך לרבנות. סייע למחתרות במאבק נגד הבריטים. הגדיר את עצמו "חבר משתתף" במאבק הצבאי לאומי להקמת מדינת ישראל. לאחר קום המדינה הקים את הישיבה הנקראת על שמו "בית אריה". לימים זכה בכינוי "אבי האסירים" או "רב האסירים" משום שנהג עשרות שנים ללכת ברגל בכל שבת לבקר את האסירים בבתי הכלא ולעודד את רוחם.

לוי דב, שופט (1925-2001) – משפטן, נולד בתל-אביב. בגיל 18 עברה משפחתו לירושלים ושם חבר לאצ"ל ובאותו הזמן עבד במשטרת המנדט והחל בלימודי משפטים. במלחמת השחרור שירת בתור קצין בחטיבת אלכסנדרוני. מ-1951 היה עורך דין מוסמך. ב-1966 מונה לשופט. כיהן בבית המשפט השלום בתל-אביב ולאחר מכן מונה לבית המשפט המחוזי. ב-1981 מונה לשופט בבית המשפט העליון. בשנת 1988 שימש אב בית הדין המיוחד, אשר שפט את דמיאניוק. בפעילותו הציבורית כיהן בתור נשיא מוסדות השיפוט בהתאחדות לכדורגל, היה יושב ראש המועצה הלאומית למניעת תאונות ושימש נשיא כבוד בבית הדין של תנועת "מכבי". יקיר העיר תל-אביב לשנת 1977.

לוי שלום, ד"ר (1916-1995) – מורה, מחנך, פעיל חברתי ופוליטי, סופר ופובליציסט. נולד בעיר ראקוב שבפולין וקיבל השכלה תורנית וחילוניית. לאחר סיום הגימנסיה העברית וסמינר "התרבות" בוילנה נהיה מורה וחבר בהכשרות של "החלוץ הצעיר". עלה ארצה ב-1937. ועסק בחינוך ובהוראה. בתוך כך נהיה המזכיר הכללי של הסתדרות המורים בישראל ונשיא הפדרציה הבין-לאומית של התאגדויות המורים. כיהן בתור נשיא הסתדרות המורים החמישי ויו"ר המועצה הפדגוגית (1980 - 1995). עד יום מותו היה חבר הנהלה ויועץ מיוחד של "הקונפדרציה העולמית של ארגוני מקצוע ההוראה (WCOTP)". ב-1969 נבחר לכנסת מטעם מפא"י והיה חבר בוועדת החוץ והביטחון ובנועדת החינוך. בתוך כך כתב ספרים בתחומי החינוך, המוסר והאמנות. זכה בפרסים בארץ ובחו"ל ובהם בפרס החינוך של תל-אביב.

לוינסון אברהם (1891-1955) - עורך דין, סופר, מתרגם, פוליטיקאי ועוסק תרבות עברי. נולד בלודז' שבפולין. למד משפטים באוניברסיטאות של וורשה ורוסטוב. היה פעיל בתנועות נוער ציוניות. לאחר שהשתקע בוורשה (1922) נבחר לציר בפרלמנט הפולני ("סיים"). ב-1929 נבחר לסגן ראש העירייה ברסט-ליטובסק, שרוב תושביה היו יהודים. ב-1936 התמנה למנהל קרן

היסוד של פולין ובאותה השנה עלה ארצה. השתקע בירושלים. כתב שירים ופרוזה, מחקרים, פובליציסטיקה ותרגום מיידיש, מפולנית ומרוסית. ייסד את כתב העת ביידיש "די גאלדענע קייט".

ליבוביץ ישעיהו, פרופ' (1903-1993) – מדען והוגה דעות. נולד בריגה שבלטביה למשפחה דתית וציונית. ב-1919 היגרה משפחתו לגרמניה ושם היה פעיל בתנועת "הצעיר המזרחי" ולמד כימיה ופילוסופיה באוניברסיטת פרידריך וילהלם בברלין. ושם גם קיבל תואר דוקטור בכימיה. עם עליית הנאצים היגר לשווייץ ובה המשיך בקריירה המדעית וקיבל תואר דוקטור לרפואה באוניברסיטת באזל. עלה לארץ ב-1935. הצטרף לסגל האוניברסיטה העברית. במלחמת השחרור שימש מפקד פלוגה. היה פופולריזטור של מדע ומהוגי הדעות החשובים בארץ. השקפותיו הנחרצות בענייני דת, מדינה וחברה ודרכי הבעתו החריפות עוררו מדי פעם פולמוס ציבורי. פרסם מאמרים, מחקרים וספרים בתחום הפילוסופיה של המדע. היה מעורכה הראשי של "האנציקלופדיה העברית".

לייענר שלמה, רב (שמואל שלמה לייענר) (1909-1942) – האדמו"ר החמישי לשושלת חסידות איזביצא ראדזין. למד אצל אביו. הוכתר לאדמו"ר ב-1929. ליקט מן הש"ס ומספרות התנאים את הסוגיות השייכות למשניות סדר כלים וסדר טהרות, ערך אותן וגם חיבר להן פירוש. הפיץ תורה בישיבות שייסד ברחבי פולין. הגה תכנית כללית לחיזוק החינוך התורני בפולין, אך זו לא יצאה אל הפועל בגלל השואה. בשנותיו בגטו קרא ליהודים לא להאמין ליודנראט, אלא לברוח ולהילחם בנאצים. נרצח ע"י הגרמנים.

ליכטר יהושע (1901-1958) – עיתונאי, עורך, מוציא לאור, פעיל ציוני רוויזיוניסטי, מראשי ברית הבריונים, יזם נדל"ן. נולד באוקראינה. מצעירותו חבר לתנועה הציונית ונלחם באנטישמיות הרוסית. עלה ארצה ב-1921 והצטרף לגדוד העבודה. היה בעל קו אידאולוגי לוחמני נוקשה. היה בין ראשוני המצטרפים לברית הציונים הרוויזיוניסטית ולברית הבריונים. פיקד בחוליה, שעסקה בהעפלה יבשתית בגבול עם לבנון ועסק בגאולת הקרקעות. ייסד את הביטאון "חזית העם" וניהל אותו. פרסם בו את מאמריו תחת שם העט "י. איש ברוריה". לאחר רצח ארלוזורוב נעצר ונידון למאסר של שלושה חודשים. בתקופת פעילותו הפוליטית והחברתית עסק ביוזמות נדל"ן. היה מגואלי שכונת התקווה, שיכון ל' וממקימי קופת חולים לאומית.

ליפקין שחק אמנון (1944-2012) - הרמטכ"ל ה-15 של צה"ל, בעל שני עיטורי העוז על תפקודו בעת לחימה ואות לגיון ההצטיינות של ארה"ב בדרגת מפקד. ליפקין שחק נולד בתל-אביב והוא נינו של יצחק ליפקין, מבוני ירושלים.

ליפקין-שחק היה בוגר המכללה הבין-זרועית לפיקוד ומטה (פוי"מ), המכללה לביטחון לאומי וקורס לפיקוד ולמטה במארינס שבארצות הברית. במהלך שירותו בצבא השתתף במבצעים רבים ונועזים ובהם *אביב נעורים* בלבנון ב-1974 ותכנן את מבצע *הצגת תכלית* בתוניס, שבו חוסל אבו ג'יאהד בשנת 1988. הוא כיהן בתפקידים בכירים כמו ראש אמ"ן, אלוף פיקוד מרכז, מפקד חטיבת הצנחנים, מפקד עוצבת הפלדה ומפקד אזור בירות. הוא לחם בארבע ממלחמות ישראל: ההתשה, ששת הימים, יום הכיפורים ומלחמת לבנון הראשונה. בתפקידו בתור סגן הרמטכ"ל היה ממונה ב-1991 על הבאת יותר מ-14 אלף יהודי אתיופיה לישראל במבצע שלמה, ואף מונה על ידי ראש הממשלה אז יצחק רבין, לעמוד בראש שיחות השלום בטאבה לקראת הסכמי אוסלו.

בתחום הציבורי היה ליפקין-שחק אחד ממקימי מפלגת המרכז בשנת 1999 לקראת הבחירות לכנסת ה-15 ושימש מטעמה שר התיירות ושר התחבורה.

לישנסקי יוסף (1890-1917) – פעיל ציוני, מראשי ארגון ניל"י. נולד באוקראינה. עלה לארץ ב-1896. ניסה להצטרף לארגון "השומר", אך נדחה בשל בעיות משמעת ונסיבות אידאולוגיות: התנגד לסוציאליזם והיה בעל עמדה נוקשת כלפי הפורעים. הקים ארגון שמירה מתחרה - "המגן". היה ממייסדי הארגון ניל"י. נחשד על ידי אנשי "השומר" בבגידה. הצליח להימלט, נתפס על ידי ערבים והוסגר לעות'מנים. הוצא להורג בדמשק בגין ריגול. שמו טוהר רשמית ב-1979, כאשר שרידי גופתו הועברו בטקס ממלכתי-צבאי אל חלקת עולי הגרדום בהר הרצל.

מוהר (מר) יחיאל (1921-1969) – משורר ופזמונאי. נולד בעיירה רוזבאדוב שבפולין. עבר עם משפחתו לגרמניה ליד ברלין. בגיל 17 עלה ארצה ב"עליית הנוער" והתגורר בכפר יהושע ובקיבוץ דברת. פרסם חמישה ספרי שירה. ב-1946 עבר לתל-אביב, ובה כתב את רוב הפזמונים הידועים שלו. הרבה לשתף פעולה עם להקת הנח"ל, היה חבר הנהלת אקו"ם, זכה בפרס מרים טלפיר לספרות.

מוזס ולטר, ז"ר (1892-1955) – יזם, איש ציבור. למד באוניברסיטה בברלין והוסמך לד"ר לכלכלה מדינית. אחרי מלחמת העולם הראשונה עמד בראש לשכת העבודה של יהודי ברלין, שנועד לספק עבודה למהגרים, שזרמו מרוסיה לגרמניה. התמסר לתנועת הנוער הציונית "בלאו-וייס" ("תכלת-לבן") ובתור הוגה ומנהיג של התנועה הטיפף ופעל למען חינוכו המחודש

של הנוער היהודי לאידאליזם ולטבעיות. עלה ארצה מגרמניה בשנת 1926. ייסד את בית החרושות לסיגריות (לימים "דובק" בבני ברק). בשנים הראשונות היה עסקן חשוב בהנהגת התאחדות בעלי התעשייה בארץ. היה פעיל בארגון "ההגנה". לאחר פרישתו מעסקים, התמסר לאיסוף חפצי אמנות ועתיקות. תרם לעיריית תל-אביב - יפו אוסף עשיר של זכוכית עתיקה.

מחפוז נגיב (1911-2006) – סופר ואינטלקטואל מצרי. נולד בקהיר למשפחה מוסלמית אדוקה. בוגר תואר שני בפילוסופיה מאוניברסיטת קהיר, שבה נחשף לרעיונות הסוציאליזם, ובהם דבק רוב חייו. עבד בתור פקיד בתחום הצנזורה במשרד התרבות. בתוך כך פרסם עשרות רומנים, מאות סיפורים ותסריטים לקולנוע, שיתף פעולה עם מערכת העיתון "אל-אהראם". תורגם לעשרות שפות ובהן עברית. ביצירותיו נלחם נגד האימפריאליזם, קרא לצדק חברתי. תמך בשלום עם ישראל, נאבק למען זכויות הפלסטינים. זכה בפרס נובל לספרות לשנת 1988.

מיכאלי יצחק, ד"ר (נולד ב-1907) – למד רפואה באוניברסיטה של וינה. ב-1934 עלה לארץ, ועד שקיבל את הרישיון לעסוק ברפואה התפרנס מבניית נמל תל-אביב והפך לפועל בניין. כשקיבל את הרישיון פתח מְרַפָּאָה ברחוב אחווה פינת שבזי, ושם גם היה ביתו. הגיש עזרה לחולים בכל שעות היממה, ולעתים קרובות ללא תשלום. עם קום המדינה הצטרף ל"חטיבת אלכסנדרוני" והיה רופא החטיבה.

מילר כהן אניטה (1890-1962) - עובדת סוציאלית, עיתונאית, פעילה חברתית ופוליטית. נולדה בווינה למשפחה יהודית אמידה. עמדה בראש ועד סיוע לפליטים יהודים מגליציה ומבוקובינה במלחמת העולם הראשונה. ניהלה את פעולות הגיונט באוסטריה. פעלה למען זכויות נשים וילדים והגנתם החוקית. השתתפה בפעילות ציונית בארה"ב. עלתה ארצה ב-1936 והשתקעה בתל-אביב. הקימה את "שירות נשים סוציאליות" והייתה ממקימות "הלשכה לעזרה סוציאלית" וממנהלותיה. שימשה נשיאת התאחדות עולי אוסטריה וכתבה על נושאים סוציאליים מגוונים.

מנדלסון היינריך, פרופ' (1910-2002) – זואולוג. נולד בברלין. למד רפואה וזואולוגיה באוניברסיטת הומבולדט בשנים 1928-1933. עם עליית הנאצים לשלטון עלה לארץ והמשיך בלימודיו האקדמיים באוניברסיטה העברית. עסק במחקר זואולוגי פורץ דרך. השתתף בהקמת אוניברסיטת תל-אביב. ייסד בה את המחלקה לזואולוגיה, שימש סגן הנשיא הראשון ומנהל הגן הזואולוגי שלה. היה ממייסדי שימור הטבע בישראל והיה מְיָמֵי הקמת "החברה

להגנת הטבע". חתן פרס ויצמן למדעים מדויקים ב-1971 וחתן פרס ישראל לשנת 1972 במדעי החיים.

מנדלשטם אוסיפ (1891-1938) – משורר, מסאי ומבקר שירה וספרות יהודי-רוסי. נולד בוורשה למשפחה של סוחר יהודי עשיר, שלא שמרה על מסורת יהודית. מגיל שש התגוררה משפחתו בסנט פטרסבורג ושם רכש השכלה תיכונית. למד ספרות צרפתית, שפות רומאניות ופילוסופיה באוניברסיטאות יוקרתיות באירופה. היה מן המשוררים המשפיעים והגדולים ביותר בשירה הרוסית של תקופתו. בתקופה הסובייטית כתב שירים מלאים באלוזיות תרבותיות – לא קיבל את המציאות השוררת בברית המועצות. באחד משיריו התבטא בגנות סטלין. הוא הוגלה ואחר כך נשלח לגולאג ושם נפטר מטיפוס.

מנחם לילי (1918 - 2005) – גננת ומורה, אשת ציבור. נולדה בסלונקי למשפחה דתית. קיבלה חינוך עברי במוסדות הקהילה וסיימה סמינר לגננות. בתוך כך הייתה פעילה בתנועה הציונית, ממייסדי "החלוץ הצעיר" ביוון. עלתה ארצה ב-1935, התגוררה ביפו והשתקעה בתל-אביב. התנדבה ל"ארגון אימהות עובדות", הייתה חברת ועד התושבים בשכונת התקווה וממונה על פעילות "ההגנה" בה. בתקופת מלחמת השחרור טיפלה בעולים המגיעים לארץ. הייתה פעילה במפא"י ונמנתה עם אנשי דוד בן-גוריון וגולדה מאיר. מ-1959 (לשש קדנציות) הייתה חברה במועצת העיר מטעם "המערך". שימשה בתפקידי ניהול שונים. משנות ה-80 שימשה מזכירה ונשיאה של נעמ"ת בתל-אביב. יקירת ההסתדרות ויקירת העיר תל-אביב – יפו.

מעוז בילוייה (1935-1988) – מורה. עבדה בביה"ס העברי הראשון "חביב" בראש"צ. בשנת 1962 עברה לתל-אביב והייתה מחנכת בסמינר "תלפיות" ומנהלת בבי"ס "דיזנגוף". מרצה ומנחה באוניברסיטת "בר-אילן" ומפקחת שלח מחוזית למרחב תל-אביב

מרד גטו ורשה – התקוממות יהודית מאורגנת נגד הנאצים. בשנת 1942 הוקם בגטו ארגון לוחם של תנועות ושל ארגונים יהודיים ציוניים ואחרים, בפיקודו של מרדכי אנילביץ. הארגון הזה תקף את החיילים הנאצים והצליח לפגוע בכמה מהם. ב-1943 פשטו על הגטו כאלף חיילים גרמנים. לוחמי הגטו הדפו את הגל הראשון, אולם הנאצים "ניקו" כל בית ובית. לאחר שלושה שבועות הצליחו להתגבר על המורדים. במהלך המרד נהרגו בגטו כ-13 אלף יהודים. כ-50 אלף נלכדו והועברו למחנות ריכוז והשמדה.

מרון חנה (1923-2014) - שחקנית תיאטרון במשך 83 שנה (שיא גינס), קומיקאית, זמרת, במאית, כלת פרס ישראל לתאטרון 1973.

מרון נולדה בברלין וגילמה בתאטרון יותר מ-100 דמויות במחזות בולטים מגיל 4 ונחשבה ילדת פלא. בשנת 1934 עלתה משפחתה של מרון לארץ ישראל והשתקעה בתל-אביב. היא למדה בבית הספר "המכין" (גימנסיה בן יהודה) ובגיל 17 הצטרפה לסטודיו למשחק של "הבימה". בעת מלחמת העולם השנייה התנדבה מרון לחיל העזר לנשים של הצבא הבריטי ושירתה כשנתיים בתור פקידה במצרים. עם חזרתה, נקראה להקים את תאטרון הקאמרי עם יוסף מילוא.

ב-1970 נפצעה מרון בפיגוע טרור של אנשי פת"ח במינכן ואיבדה את רגלה השמאלית. במהלך הצגותיה לאחר הפציעה שיחקה עם רגל תותבת וזכתה לאהדה גדולה מן הקהל. היא שיחקה בקאמרי, בהבימה, בתאטרון באר שבע וגם ייסדה את תאטרון אנסמבל הרצלייה. מרון שיחקה גם בכמה סרטי קולנוע ובהם דודה קלרה, כביש ללא מוצא, זמן אמת ועוד. היא מוכרת לצופי הטלוויזיה מתוכנית הקאלט "קרובים קרובים", שבה גילמה ארבע שנים את הדודה חנה, שקריאת ה"פ-ת-ו-ח" שלה הפכה למיתוס. הדור הצעיר יותר מכיר אותה מ"השיר שלנו".

מרזוק מוחמד (נפטר ב-2003) – אימאם מסגד "אלעג'מי" ביפו. איש צנוע ואהוב על תושבי האזור שבו חי. מגיל צעיר הקדיש את חייו לדת. היה ידוע בנדיבותו ובאהבתו לאדם. ליווה כל משפחה ביפו בשמחה ובאבל.

מרקיש פרץ (1895-1952) – משורר, מחזאי וסופר יידיש. נולד בעיירה פולונויה שבאוקראינה. למד בחדר. בגיל צעיר עזב את הבית ועבד בעבודות מזדמנות. מגיל 17 החל לכתוב שירים ברוסית. בעקבות המהפכה של 1917 והשפעתה התרבותית פרסם שירים אקספרסיוניסטיים וסיפורים קצרים בעיתון יהודי ביידיש. בשנים 1921-1926 התגורר בפולין ושם נהיה משורר וסופר מקצועי. עם חזרתו לברית המועצות התיישב במוסקבה. כתב שירה, פרוזה ומחזות. אימץ את סגנון הראליזם הסוציאליסטי. הוא תורגם לשפות אירופיות רבות. היה ממנהלי איגוד הסופרים הסובייטיים. עם פלישת הנאצים לברית המועצות היה ממייסדי הוועד היהודי האנטי-פשיסטי ומן החברים הבולטים בו. נעצר ב-1949 והואשם בריגול ובשיתוף פעולה עם המערב. הוצא להורג ב-1952.

משל ירוחם (1912-2002) – פעיל ציבורי ופוליטי. נולד בפינסק שברוסיה הלבנה. למד בחדר מתוקן ובגימנסיה העברית "תרבות". היה חניך של תנועת "השומר הצעיר" וחבר בהכשרה חלוצית. עלה לארץ ב-1933 והשתקע בתל-אביב. עבד בתור פועל בניין בעיר ומחוצה לה. מ-1940 עסק בפעילות בהסתדרות. לימים נעשה ראש האגף לאיגוד מקצועי ולחבר הוועדה המרכזת של ההסתדרות, למזכיר ההסתדרות והמזכ"ל שלה. בתקופת פעילותו בהסתדרות כיהן שנים רבות בתור חבר לשכת מפלגת העבודה. יזם את הקמת קרן הפנסיה "מבטחים". ב-1977 נבחר לכנסת מטעם המערך וכיהן בה שתי קדנציות.

משפחת חלפי: **שמשון** (1912-1997) - משורר; **מרים** - אשתו (1917-2002) - פסלת ומשוררת; **אברהם** (1906-1980) - אחיו הגדול של שמשון, משורר, שחקן ב"אהל" וה"קאמרי". שמשון ואברהם נולדו בלודז'. משפחתם עברה לרוסיה עם פרוץ מלחמת העולם הראשונה והתגוררה במינסק ובאומן; חזרה לפולין ב-1924. שמשון עלה לארץ ב-1926. שירת בבריגדה היהודית. ערך תכניות וביקורות קולנוע בקול ירושלים. עבד בעיריית תל-אביב - יפו בתור מנהל המדור לאמנויות. בתוך כך כתב שירים ומחזות. על ספרו "דרכים" זכה בפרס אקו"ם לספרות. יקיר העיר 1995 על פועלו לתיעוד סיפוריהם של ראשוני תל-אביב. מרים - נולדה בעיר סוקולוב שבפולין בבית מְסֹרְתֵי וציוני. עלתה לארץ ב-1925. משפחתה התיישבה בתל-אביב. פסליה הוצגו בתערוכה חשובה של מוֹזְאוֹן תל-אביב. בתוך כך כתבה שירה. אברהם - מאז לימודיו בגימנסיה הרוסית שיחק בלהקות תאטרון חובבניות. עלה לארץ ב-1924. כעבור שנה הצטרף לתאטרון "האהל". מ-1954 שיחק בתאטרון הקאמרי. מ-1933 כתב שירה מודרנית. זכה בפרס אוסישקין, בפרס ואלנרוד ובפרס הלוי.

נאמן יובל, פרופ' (1925-2006) – מדען, איש צבא ופוליטיקאי. נולד בתל-אביב. למד בגימנסיה הרצליה. למד הנדסת מכונות בטכניון ולימים עשה דוקטורט בפיסיקה באוניברסיטת לונדון. היה חבר ב"הגנה". אחרי לימודו ב"בית הספר הגבוה למלחמה" בפאריס מונה לתפקיד ראש מחלקת התכנון במטכ"ל. שימש בתפקידים בכירים באמ"ן. הניח תשתית לתורת הביטחון ולתכניות אסטרטגיות בצה"ל. לאחר השחרור מונה למנהל מדעי של הוועדה לאנרגיה אטומית והיה אָחַד האבות של תכנית הגרעין הישראלי. ב-1962 היה ממקימי המחלקה לפיזיקה באוניברסיטת תל-אביב. בהמשך שימש סגן והנשיא שלה. היה פיזיקאי בעל שם עולמי. כיהן בתור חבר כנסת מטעם מפלגת "התחייה", והיה שר המדע וטכנולוגיה ושר האנרגיה והתשתיות. היה מְיָמֵי הקמת סוכנות החלל הישראלית. היה חתן פרסים רבים, מדעיים ואחרים ובהם פרס ישראל, פרס א.מ.ת., פרס אלברט איינשטיין.

ניסים יצחק, רב (1895-1981) – הראשון לציון, הרב הספרדי הראשי לישראל 1955-1972, נשיא בית הדין הגדול ונשיא בית המדרש לרבנים ולדיינים בירושלים. נולד בבגדאד, עלה ארצה ב-1925. בתקופת לימודיו התורניים עסק במסחר. הקים בית מדרש להכשרת רבנים. נחשב לרב ליברלי: שאף להידברות עם הציבור החילוני, ביתו שימש מקום מפגש לאנשי ציבור, דת ופוליטיקאים. עם זאת היה בעל עמדות נוקשות בכל הקשור להלכה היהודית. פרסם כמה ספרים ואוספי מאמרים. בכתביו: "יין הטוב", "כנוגה צדקה", "צדקה ומשפט", "שו"ת מהרש"א".

נמרי דוידקה (1908-1966) – פעיל ציוני וחברתי. נולד בעיירה סקידל שבתחום המושב של האימפריה הרוסית. היה פעיל בתנועת נוער ציוניות, הצטרף לתנועת "החלוץ". עלה לארץ ב-1926. היה ממקימי קיבוץ גשר (לימים אשדות יעקב), מונה למנהל עבודה במפעל החשמל בנהריים. שימש מפקד בכוחות "ההגנה". בשנים 1937-1947 היה קצין המבצעים של המוסד לעלייה ב'. לקח חלק פעיל במבצע "חומה ומגדל". היה חבר מטה של פלמ"ח, ממקימי הפל"ם. לאחר מלחמת השחרור חזר לקיבוץ. שימש פעיל חברתי. היה חבר הוועדה הציבורית להקמת "מוזאון ההגנה" בתל-אביב. בשנים 1960-1965 מונה לסמנכ"ל ולמנכ"ל של משרד התחבורה.

נרדי נחום (1901-1977) – פסנתרן, מעבד מוזיקה, מלחין. ממניחי היסוד לזמר העברי העממי בארץ. נולד בקייב למשפחה חסידית. למד בקונסרבטוריון של קייב ובאקדמיה למוזיקה של וינה. עלה לארץ ב-1923. התפרסם בתור פסנתרן, ליווה זמרים מפורסמים ביישוב. התחיל להלחין שירים, שבהם שילב מלודיות מזרחיות, שנחשף להן בארץ. חיבר מאות מנגינות לרבים משירי ביאליק, טשרניחובסקי ואחרים, וכן לשירי חלוצים, שירי עם, שירי חג ומועד ושירי ילדים רבים. חיבר גם מוסיקה תזמורתית וקנטטות. חתן פרס אלקובי על תרומתו לזמר העברי.

סגל ירושלים (1898-1993) – מתרגם סרטים. נולד בעיר הסיבירית אירקוטסק. למד בישיבות בתחום המושב באימפריה הרוסית. ב-1913 עלה לארץ. למד בגימנסיה הרצליה. התנדב לגדוד העברי, היה ממונה על ביטחון תל-אביב במאורעות 1920. מאמצע שנות ה-20 עסק לפרנסתו מהפצה, ובעיקר מתרגום סרטים לעברית (תרגם כ-9,000 סרטים). בתוך כך ניהל פעילות ציבורית ענפה. היה ממייסדי "ההגנה", חבר המשמר האזרחי של תל-אביב, מתנדב במשטרת התנועה ועוד. היה ממייסדי בית הגדודים. יקיר תל-אביב לשנת 1984.

סגל צבי הרמן (1901-1965) – יזם, פעיל ציוני, פוליטיקאי. נולד בעיירה פולנית מלאוה, בתחום המושב באימפריה הרוסית, למשפחה חסידית. בתום מלחמת העולם השתקע בעיר החופשית דנציג, עסק במסחר ימי. היה פעיל בתנועה הרוויזיוניסטית. סייע, בתור נציג חברת הספנות הגדולה "קליינשמידט-סגל", להעפלת היהודים מעירו. עלה לארץ ב-1938 והשתקע בתל-אביב. סייע לאצ"ל. ביתו שימש אכסניה ללוחמי המחתרת. הוגלה על ידי הבריטים לאריתריאה. עם קום המדינה כיהן בתור נציג התנועה הרוויזיוניסטית במועצת המדינה הזמנית, נמנה עם חותמי מגילת העצמאות. הקים את חברת "ברנע" לפיתוח אשקלון.

סחרוב אנדרי (1921-1989) – מדען, פעיל חברתי ופוליטי, לוחם למען זכויות האדם. נולד במוסקבה. נמנה עם גדולי הפיסיקאים של דורו. עבד בתכנית הגרעין של ברית המועצות. אבי פצצות האטום והמימן הסובייטיות. משנות ה-60 יצא נגד השימוש בנשק הגרעיני והניסויים בו. ייסד את "ועדת מוסקבה לזכויות האדם" ודרכה ניסה להשפיע על המדיניות הפנים והחוץ הקומוניסטיים. בין השאר, תמך במאבקם של הסירובניקים היהודים לעלות לישראל. ב-1980, לאחר שמחה נגד המעורבות הסובייטית בפלישה לאפגניסטן, הוגלה ממוסקבה. בתחילת "הפרסטרויקה" חזר לפעילות ציבורית אקטיבית, ונבחר ל"ועדת נציגי העם" האופוזיציונית לשלטונות. זכה בעשרות פרסים יוקרתיים על פעילותו המדעית. חתן פרס נובל לשלום לשנת 1975.

סטוצ'בסקי יהויכין (1891-1982) – צ'לן, מלחין, מחנך, חוקר פולקלור. נולד בעיר רוֹמְנֵי באוקראינה. דור רביעי למשפחת כליזמרים. למד בקונסרבטוריון של לייפציג. עסק בהוראה, הלחין, כתב ספרי לימוד ומחקר בתחום המוזיקה. לפני סיפוח אוסטריה (1938) עלה לארץ. עבד בתור מפקח על המוזיקה היהודית במחלקת התרבות של הוועד הלאומי. חיבר כמאה יצירות גדולות וקטנות, כמאה שירים ועיבודים ליצירות של מלחינים אחרים ולשירי עם, ואף התאים עיבודים לצילו. נמנה עם הלוחמים ליצירת מוזיקה עברית מקורית, המושרשת במסורת היהודית. נודע גם בתור מעבד ומְפִיץ ניגונים חסידיים עממים. נוסף על כך עסק בחקר פולקלור יהודי. חתן פרס אנגל (שלוש פעמים), פרס פיאטרובסקי, פרס אקו"ם. יקיר העיר תל-אביב לשנת 1977.

סילמן יהודה (קדיש יהודה-ליב סילמן) (1880-1937) – מורה, משורר, סופר, מתרגם ובלשן. נולד בעיירה קטנה בליטא. שילב לימודים בישיבה עם השכלה כללית, כולל עברית. לימד בבית

הספר העברי "יהודיה" בוילנה. ב-1907 עלה ארצה, השתקע ביפו, לימד בבית הספר לנערות של יחיאל יחיאל. היה ממקימי תל-אביב: בביתו אשר ביפו נערכה האספה הראשונה של "אחוזת בית". בהמשך מכר את ביתו ועבר לירושלים ושם היה ממייסדי הגימנסיה העברית רחביה. לימד עברית ב"בצלאל", היה מראשי "ועד העברית" וממייסדי שכונת בית הכרם. פרסם פרוזה, שירה, מאמרים ומחזות, ספרי לימוד, תרגומים ועוד.

סתו מרדכי (1916-1994) – מלחין ומורה למוזיקה. נולד בנובורוסיסק שברוסיה. בגיל עשר עלה עם משפחתו ארצה. למד בגימנסיה הרצליה. בהיותו בן 16 התקבל לבית הספר למוזיקה בפאריס ושם למד קומפוזיציה אצל גדולי המלחינים באירופה. ב-1937 חזר לתל-אביב והתחיל להלחין. התעניין במוזיקה של תפוצות ישראל, בעיקר בפולקלור המזרחי. במהלך חייו עיבד מאות נעימות מזרחיות והן הפכו לסימן היכר של סגנונו והופיעו במוזיקה שכתב למקהלות, להרכבים קאמרליים, לתזמורת ולבלטים. היה מורה ומחנך באקדמיה למוזיקה בתל-אביב. חתן פרס ישראל ב-1965.

עאזר אדיל (1890-1972) – אשת ציבור, פעילה חברתית. נולדה ביפו. סייעה בהקמת עמותות צדקה רבות ובתי ספר. הייתה אחת המייסדות של עמותת הנשים הערביות ביפו, אשר פעלה רבות לקידום מעמד האישה ביפו לפני 1948. תרמה רבות בהקמת המחלקה הנשית באגודה האורתודוקסית לצדקה, וסייעה בקידום ב"ס האורתודוקסי ביפו. נפטרה באלכסנדריה. בשל עזרתה הנדיבה למעוטי יכולת כונתה "אם העניים".

עוזרי אהובה (1948-2016) - זמרת יוצרת, מלחינה, פזמונאית, פורצת דרך בזמר היס תיכוני מזרחי בישראל, כלת פרס אקו"ם ב-2008 וזוכת פרס מפעל חיים של אקו"ם ב-2016 – שהוענק לה חודשים מעטים לפני מותה.

היא נולדה וגדלה בכרם התימנים בתל-אביב, ונודעה בזכות המוזיקה הנוגה שלה והניגון בכלי הנגינה ההודי "בולבול טרנג". עוזרי הייתה הזמרת המזרחית הראשונה, ששרה על שכול ועשתה זאת באלבומה הראשון ב-1975 בשיר "היכן החייל", שנכתב על בן השכנים עדי שורק ז"ל, שנהרג במלחמת יום הכיפורים, שיר שהפך לאחד המזוהים ביותר עם המלחמה. שיר אחר, "הרמה", סיפר את סיפורו של גדוד "ברק" במלחמת ששת הימים ב-1967. עוזרי הוציאה יותר מ-10 אלבומים וטיפחה זמרים רבים ובהם זהר ארגוב ורון שובל ושלל זמרות צעירות, שגדלו תחת כנפיה. רבים מזמרי הז'אנר אימצו את הלחנים שלה במהלך השנים ולימים יצרה

שיתופי פעולה מוזיקליים גם עם יהודית רביץ, הדג נחש וקרן פלס ואף הייתה שותפה להלחנת פסקול הסרט "ישמח חתני" עם שאול בסר יחד.

עומר דבורה (1932-2013) - סופרת ילדים ונוער ישראלית, זוכת פרס ישראל 2006 על תרומתה לתרבות הישראלית, זוכת פרס אקו"ם 2013 למפעל חיים.

דבורה עומר הייתה שותפה עם אמה בהקמת קיבוץ מעוז חיים בהיותה בת 11 בלבד. סיפוריה הראשונים התפרסמו בעיתון הנוער העובד "במעלה". בבגרותה שימשה מורה בקיבוץ מעוז חיים ומשמר השרון, והחלה לפרסם את סיפוריה בעיתון *דבר* תחת המדור "דפי תמר" – יומן של נערה בת קיבוץ, שנהפך לאחר מכן לסדרת ספרים, שהראשון שבהם קיבל בשנת 1959 את פרס יציב לעידוד סופרים מתחילים.

דבורה עומר הרבתה לעסוק בספריה בדמויות מראשית הציונות כמו איתמר בן אבי"י (הבכור לבית אבי"י, אהבת איתמר), שרה אהרונסון (שרה גיבורת ניל"י), "אל ראש ההר" (על דוד בן גוריון) ועוד, ובתוך כך היא הצליחה לגשר על פערי הזמן בעזרת סגנונה הייחודי המוגש בצורה ידידותית. ספריה האחרים עסקו בבני נוער ובעיוותיהם, ובהם גם "פגיעה ישירה" (1981), המספר את סיפורה של בת קיבוץ על רקע שמועות על התאבדות אמה – ממש כפי שהיא חוותה במציאות.

על ספריה זכתה דבורה עומר בפרסים רבים ובהם: פרס ראש הממשלה לסופרים עברים (1979), פרס שרת התרבות לילדים ולנוער (2005). לאחר מותה, החליט משרד התרבות והספורט להעניק את "פרס דבורה עומר" בחודש הקריאה.

עזר אלכסנדר (1894-1973) – יזם ציוני, איש ציבור. נולד בעיר אוקראינית פרילוקי באימפריה הרוסית למשפחה יהודית אמידה. למד משפטים באוניברסיטאות סנט פטרבורג וטומסק. היה נציג היהודים בפרלמנט הרוסי הצארי. בעקבות מלחמת האזרחים ברוסיה ברח לסין. היה ממקימי ההסתדרות הציונית בה. עלה לארץ ב-1921. היה משתתף פעיל בעשרות מיזמים כלכליים של היישוב, בעיקר בייסוד התעשייה בארץ וקידום התיירות. ב-1931 נבחר לאספת הנבחרים מטעם הרוויזיוניסטים. יזם והקים את "יריד המזרח". בשנים 1949-1950 יזם את הקמת "בנייני האומה" בירושלים. בשנת 1954 היה ממונה על התיירות במדינת ישראל (הגוף שקדם למשרד התיירות הממשלתי). מאז הגעתו ארצה, קידם עיתונות מקומית, עסק בדפוס והוציא לאור ספרים, קטלוגים ומדריכים. היה ממקימי העיתון בשפה הרוסית, דחף את הוצאת מסדה להוצאת האנציקלופדיה העברית. ליקט וערך מסה ושמה "קציר" על תולדות הציונות ברוסיה.

עמיאל סעדיה (1929-1978) – מדען, פוליטיקאי. נולד בפולין. משפחתו עלתה לארץ ב-1936. קיבל חינוך דתי ולמד בגימנסיה הרצליה. בגיל 16 הצטרף ל"הגנה". במלחמת השחרור היה מפקד ב"גבעתי". למד מדעי הטבע באוניברסיטה העברית. התמקצע בתחום האיזוטופים הרדיואקטיביים. לימים סיים דוקטורט בנושא במכון ויצמן. מ-1952 היה חבר צוות הנועדה לאנרגיה אטומית, שימש, בין השאר, יועץ מדעי בנושאי הגרעין. בשנים 1955-1958 השתלם בארה"ב. עסק במחקר כימי גרעיני. כשחזר לארץ היה מדען במערכת הביטחון. היה ממקימי המחלקה לכימיה גרעינית בכור שבנחל שורק. היה פרופסור לכימיה גרעינית וכימיה של אנרגיות גבוהות באוניברסיטה העברית. בתוך כך עסק בפעילות פוליטית. חבר למפלגת רפ"י, פעל לאיחודה עם מפא"י - להקמת מפלגת העבודה. היה מפורצי הדרך בתחום התכנון והחשיבה הביטחונית-אסטרטגית ותרם, בין השאר, ליצירת הדיאלוג האסטרטגי בין ישראל לארצות הברית. חתן פרס האוואסי לשנת 1977 על תרומה בתחום האנליזה בשיטות הגרעיניות.

עמיחי יהודה (1924-2000) – משורר, סופר ומחזאי. נולד בוורצבורג שבגרמניה למשפחה יהודית אורתודוקסית. למד בבית ספר יהודי. משפחתו עלתה לארץ ב-1935 והשתקעה בירושלים. סיים את התיכון הדתי "מעלה". התנדב לצבא הבריטי, שירת במצרים. עסק בהברחת נשק ובהעפלה. במהלך מלחמת השחרור היה לוחם בחטיבת הנגב של הפלמ"ח. לאחר שחרורו למד ספרות ומקרא באוניברסיטה העברית ועסק בהוראה. בתוך כך כתב שירה שחוללה תמורה מהפכנית בשירה העברית בשנות החמישים. היה המשורר הישראלי המתורגם ביותר והידוע ביותר בעולם (תורגם ל-40 שפות). נוסף על ספרי שיריו, פרסם גם כמה רומנים, מחזות ותסכיתי רדיו. זכה בעשרות פרסים ובהם בפרס שלונסקי, בפרס ביאליק, בפרס עגנון, בפרס ראש הממשלה ובפרס ישראל לשירה העברית לשנת 1982.

עמיקם אליהו (1915-1995) - עיתונאי, מתרגם, עורך. יליד פולין. לאחר סיום גימנסיה פולנית היה מפקד מחוז וולוצלבק בתנועת בית"ר. ב-1936 עלה ארצה. למד בפקולטה למדעי הרוח באוניברסיטה העברית. בתוך כך למד תעופה והיה מראשוני הטייסים בארץ. היה חבר באצ"ל ובלח"י. מתחילת מלחמת העצמאות התגורר בתל-אביב ונהיה פובליציסט ידוע. ייסד את הוצאת הספרים "עדיית", היה במייסדי עיתון "מברק" וחבר מערכת "ידיעות אחרונות". באותה תקופה גם עסק בכתיבה ובתרגום.

עמיר-פינקרפלד אנדה (1902-1981) - משוררת וסופרת ילדים, זוכת פרס רופין 1953 ופרס ישראל לספרות ילדים בשנת 1978. בשיריה המוכרים: כושי כלב קט, תרנגול אני והקיפוד, אניית זהב, לו הייתי מלך, פרת משה רבנו. במהלך השנים פרסמה את כתביה ובהם תרגומים לעשרות ספרים נודעים.

היא נולדה בגליציה ופרסמה בגיל שבע את יצירתה הראשונה - תפילה לשלום פולין – פרסמה בפולנית. לארץ ישראל הגיעה בעלייה השלישית עם חבריה לתנועת השומר הצעיר ועבדה בייבוש ביצות בעמק. היא חלתה בקדחת וחזרה לפולין ושם פרסמה את ספר השירים הראשון שלה "שירים על החיים" (*Pieśni Zycia*). לישראל חזרה עם בעלה והשניים התיישבו בקיבוץ קריית ענבים ולאחר מכן בתל-אביב ובה עבדה בתור מיקרוביולוגית.

בעידודו של אורי צבי גרינברג (אצ"ג) החלה לכתוב שירה בעברית ופרסמה אותה בעיתון *דבר* תחת שם העט בת-חדוה. נוסף על כך החלה לכתוב סיפורת לילדים ולפרסם משיריה בעיתון *דבר* ו*דבר לילדים* וחתמה בשמה אנדה.

ב-1941 הקימה את הוצאת הספרים *עדי*, ובמלחמת העצמאות החלה ללקט חומר כתוב על הנופלים ולתעד את עיזבונם הספרותי. עם הקמת משרד הביטחון, העבירה את ממצאיה למשרד הביטחון ולארכיון צה"ל והצטרפה למערכת להנצחת החייל. אתר הזיכרון "יזכור" והכרך של גווילי האש מ-1955 מבוססים על עבודתה.

כמו כן שימשה אנדה שליחת הסוכנות למחנות הפליטים בגרמניה בשנים 1946-1947, סייעה לסופרים ולאמנים עולים ועמדה בראש בית מאניה ביאליק ליוצרות צעירות.

עמר ג'ו (1930-2009) - מחלוצי הזמר המזרחי והים-תיכוני בישראל. נולד בעיירה סטאת שבמרוקו. מנעוריו התפרסם בתור זמר, חזן, פזמונאי, מלחין ופייטן. עלה לישראל ב-1956. היה הראשון שהכניס את הצליל האנדלוסי למוזיקה הישראלית. מפעל השירה שלו השתרע על יובל שנים. משנות ה-70 ניסה לפתח את הקריירה שלו בארה"ב, אם כי מדי פעם חזר לישראל. כאן ניסה להקים מרכז ללימודי חזנות.

פברגט אנריקו (1895-1976) – סופר ומחנך, מדינאי ודיפלומט אורגוואי. נולד בסן חוסה דל מאיו. למד הוראה ולימד גאוגרפיה. נלחם למען זכויות העובדים והילדים, התנגד נחרצות לאנטישמיות. שימש שר לענייני חינוך וצדק חברתי בממשלת אורגוואי. מ-1946 מונה לנציגה של המדינה באו"ם. היה אֶחָד הלוחמים העקביים להקמת מדינה יהודית בא"י, ואח"כ פעל לקבלת ישראל לאו"ם ותמך בה נאמנות בהזדמנויות השונות.

פופר לינקאוס יוסף (1838-1921) – ממציא, סופר, פילוסוף. נולד בעיר הצ'כית קולין. קיבל חינוך יהודי מסורתי. רכש השכלה גבוהה באוניברסיטאות של פראג ווינה. למד מתמטיקה, פיסיקה ואסטרונומיה לצד מקצועות הומאניים. ב-1867 המציא שיטה למניעת הצטברות האבנית בדודי קיטור - דבר שאפשר לו להתפרנס מתגמולים ולעסוק בעבודה מדעית וספרותית. היה הראשון, שפיתח שיטה להעברת החשמל למרחקים ואת תורת התעופה של ספינת האוויר. הצביע על קשרי הגומלין בין מאסה לאנרגיה. חיבר ספרים על נושאים חברתיים, כלכליים, מדיניים ופילוסופיים. בין השאר, הצביע על הצורך להקים מדינה יהודית בתור פתרון לאנטישמיות האירופית. רעיונותיו השפיעו רבות על גדולי המדענים והפילוסופים, בין השאר על רעיונותיו של ז'בוטינסקי. את אוסף ספריו השאיר לספרייה הלאומית בירושלים.

פילץ אריה (1908-1992) - איש עסקים, קבלן בנייה תל-אביבי. נולד בלודז'. עלה ארצה מפולין ב-1924. היה חבר ב"הגנה" ובה מילא תפקידים שונים ובהם ממונה על סליקים. בצה"ל היה קצין בקבע ובמילואים. אך עיסוקו העיקרי היה בבנייה. ברשותו היו בתי קפה מוכרים כגון "הונגריה", "תרשיש" ו"פילץ". קפה "פילץ" נוסד ב-1938 ב"כיכר לונדון", על שפת ימה של תל-אביב ונהפך למוקד בחיי העיר בפרט ובמדינה בכלל. המקום שימש גם להעברת מודיעין ל"הגנה", לשיבות המטה שלה ולמחסן נשק. מ-1946 בנה עשרות מבנים ברחבי תל-אביב ובהם התחנה המרכזית החדשה, בית אל על, דיזנגוף סנטר, מגדל ישראל ועוד.

פינברג יוסף (1855-1902) – פעיל ציוני, ממקימי המושבה ראשון לציון. נולד בעיר סבסטופול שבחצי האי קרים למשפחה יהודית עשירה. למד כימיה בגרמניה ובשווייץ. עבד בתור מהנדס בבית חרושת לסוכר בקייב. לאחר אירועי "סופות בנגב" (1881) חבר לתנועת "חובבי ציון" ועלה ארצה. נשלח לאירופה לאסוף כספים לצורכי המושבה, הרשים את הברון רוטשילד וזכה באמצעים הדרושים. נבחר ליו"ר הוועד של מתיישבי ראשון לציון. עמד בראש "המורדים" בפקידי הברון. נאלץ לעזוב את המושבה, ולאחר נדודים בארץ התיישב ביפו ופתח בה בית מרקחת.

פרלשטיין פסיה ויעקב (1878-1941) – יליד ירושלים. ממייסדי העיר תל-אביב. ב-1898 עברו ליפו והתגוררו בנווה צדק. יעקב עבד בבית מסחר לעצים ולקמח ולימים נהיה בעליו. היה מן האישים האמידים ביותר ביפו, שהצטרף לאגודת אחוזת בית. בשנים 1922-1925 היה חבר מועצת העירייה. בתום הכהונה החל לרכוש אדמות מתוך כוונה להקים יישוב יהודי חדש

מדרום ליפו, שימש מרכז קיט עולמי. ב-1934 התיישב בבית וגן (לימים בת-ים) ונבחר לוועד הראשון שלה. בתקופת מלחמת העצמאות שכנה בביתו המפקדה הראשית של ההגנה.

פרנק אנה (1929-1945) - נערה יהודייה שהפכה סמל לילדים היהודים שנספו בשואה. נולדה בגרמניה, לאחר עליית הנאצים לשלטון. היגרה עם הוריה להולנד והסתתרה מ-1942 עם משפחתה בעליית גג באמסטרדם. כשמלאו לה 13 החלה בכתובת יומנה במחבוא. הגרמנים גילו את המחבוא. יושביו גורשו למחנות השמדה. אנה פרנק ואחותה נספו במחנה הריכוז ברגן-בלזן. היומן שכתבה במסתור התפרסם ב-1947 ותורגם לשפות רבות. בזכות יומנה נהפכה אנה פרנק לסמל בעל תהודה עולמית.

פרת עמנואל (מנס) (1911-1987) - מדען. יליד פולין. עלה לארץ ב-1936. הצטרף ל"הגנה". במהלך מלחמת העולם השנייה התנדב לצבא הבריטי ועסק בארגון יחידת ההנדסה של הבריגדה היהודית. הוסמך למהנדס בניין ב-1944. לאחר הקמת צה"ל היה ממייסדי חיל החימוש הישראלי והקריה למחקר גרעיני בנגב. נחשב לאבי התכנית הגרעינית. הקים את הכור הגרעיני בדימונה וניהל אותו. מ-1976 שימש מדען ראשי של מערכת הביטחון. חתן פרס ביטחון ישראל ל-1965.

פשב דימיטר (1894-1973) - פוליטיקאי בולגרי, חסיד אומות העולם. נולד בקיוסטנדיל. למד משפטים באוניברסיטת סופיה. עשה קריירה צבאית, משפטית ופוליטית וכיהן בתפקידים רמי דרג בפרלמנט ובממשלת בולגריה. בתקופת מלחמת העולם השנייה שימש שר המשפטים וסגן יו"ר הפרלמנט. בתפקיד הזה הצליח למנוע גירוש של כ-48 אלף יהודי בולגריה למחנות השמדה.

צדוק חיים יוסף (1913-2002) - משפטן, פוליטיקאי. נולד בעיר הפולנית רווה רוסקה באימפריה הרוסית. סיים גימנסיה פולנית בעירו ולמד פילוסופיה ומדעי היהדות. חבר לתנועת "גורדוניה" ופעל במפלגה התאחדות פועלי ציון. עלה לארץ ב-1935. היה חבר ה"הגנה". למד בבית הספר המנדטורי למשפטים והוסמך לעורך דין. עם קום המדינה עבד במחלקת החקיקה של משרד המשפטים. מ-1959 היה 19 שנה חבר כנסת מטעם מפא"י והמערך. כיהן בתור שר הפיתוח, שר המסחר והתעשייה ושר המשפטים בממשלת רבין הראשונה. ב-1978 פרש מן הכנסת, עסק בעריכת דין, בהוראת משפטים באוניברסיטה העברית ובפעילות ציבור.

צור צבי (1923-2002) – רמטכ"ל. למד בגימנסיה "גאולה" בתל-אביב. בגיל 16 הצטרף ל"הגנה". במלחמת העצמאות היה מפקד גדוד 54 של חטיבת גבעתי. ייסד את פלוגת הג'ייפס "שועלי שמשון". ב-1961 התמנה לכהונת הרמטכ"ל השישי של צה"ל. במהלך כהונתו שקד על היערכות מול צבאות ערב, הן בתחום הדוקטרינה הן בתחום של הצטיידות חיל האוויר, חיל השריון וחיל הים של צה"ל. לאחר פרישתו נבחר לכנסת מטעם רפ"י, שימש עוזר לשר הביטחון. מילא תפקידי ניהול בכירים במשק הישראלי: היה מנכ"ל "מקורות", מנכ"ל "כלל תעשיות", יו"ר "בזק", יו"ר "התעשייה האווירית", כיהן בתור חבר ועדה לאנרגיה האטומית. ב-1984 זכה על פועלו בפרס התעשייה.

קדמן גורית (1905-1987) – רקדנית, כנרואוגרפית, חלוצת מפעל ריקודי העם והמחול בארץ. נולדה בלייפציג למשפחה חילונית. מילדותה התעניינה בפולקלור ובריקודי העם הגרמניים. למדה פילוסופיה ופסיכולוגיה באוניברסיטת לייפציג. עלתה לארץ ב-1920. התגוררה בקיבוץ בית יוסף. מ-1929 השתקעה בתל-אביב. עבדה בתור מורה למחול ולהתעמלות, ארגנה פסטיבלים של ריקודי עם. בשנות ה-40 הייתה ממקימי בית הספר המתקדם "שלווה" ובו היא לימדה חינוך גופני ומחול. לימדה מחול ב"סמינר הקיבוצים". ארגנה כינוסי מחול ארציים. קידמה את המחול הישראלי בחו"ל. כלת פרס ישראל בתרבות המחול ל-1981.

קיכלר-זילברמן לנה (1910-2007) – מורה, מחנכת וסופרת. נולדה בעיר ווליצ'קה בגליציה שבאימפריה האוסטרו-הונגרית. סיימה את הגימנסיה העברית בקרקוב. למדה פסיכולוגיה, חינוך ופילוסופיה. עבדה בתור מורה בבית הספר היהודי בביילסקו ולימדה בסמינר למורים. בתקופת השואה תחת זהות בדויה שקדה להציל תינוקות יתומים מגטו ורשה. כשנתפסה והצליחה להימלט, עבדה בתור אומנת בכפר אולחובק והקימה בו בית ספר לילדי האיכרים. בתום המלחמה טיפלה במאה ילדים ניצולי שואה מקרקוב, שימשה להם אָם חלופית, דאגה לשיקומם וסייעה להבריחם ארצה. כתבה ספר "מאה ילדים שלי", שתיאר את פועלה החינוכי. הספר היה רב-מכר ותורגם ל-14 שפות. עלתה לארץ ב-1948, התגוררה בתל-אביב ובגבעתיים. לימדה פסיכולוגיה בסמינר למורים וגננות. ב-1968 הקימה את "התחנה הפסיכולוגית" בגבעתיים וניהלה אותה.

קישון אפרים (1924-2005) – עיתונאי, סופר, תסריטאי ובמאי. נולד בבודפשט למשפחה חילונית. למד בתיכון הונגרי. במהלך המלחמה נשלח לעבודת כפייה, שהה במחנות עבודה

והסתתר מן השלטונות. לאחר שחרור הונגריה בידי הסובייטים החל לפרסם את יצירותיו ההומוריסטיות בעיתונים, למד באוניברסיטה פיסול מתכת ותולדות האמנות. עלה לארץ ב-1949. מ-1951 החל לפרסם בעיתונים ובמהרה היה לסטיריקן והומוריסט מן הבולטים בישראל. שמו יצא לפניו בגלל כתיבתו השנונה על מציאות החיים בישראל. פרסם עשרות ספרים, מחזות. ביים קומדיות בתאטרון ובקולנוע. בסרטים שכתב וביים: סאלח שבתי, ארבינקא, השוטר אזולאי ותעלת בלאומילך. יצירותיו תורגמו ל-31 שפות. ב-1997 עבר להתגורר בשווייץ. בפרסים שקיבל: פרס סוקולוב, פרס ז'בוטינסקי, פרס ביאליק. חתן פרס ישראל לשנת 2002 בקטגוריה של "מפעל חיים".

קליין רלף (1931-2008) – שחקן ומאמן כדורסל. נולד בברלין. בעקבות עליית הנאצים המשפחה עברה להונגריה. מגיל 16 עסק בספורט, שיחק בקבוצת כדורסל בליגה הלאומית של הונגריה. עלה לארץ ב-1951. שיחק בקבוצת "מכבי תל-אביב" ובנבחרת ישראל. מ-1964 היה מאמן כדורסל. אימן את הפועל גן שמואל, הפועל חיפה, הפועל ירושלים, הפועל חולון, הפועל תל-אביב ואת נבחרת ישראל בכדורסל. מ-1970 אימן את מכבי תל-אביב וזכה עמה בגביע אירופה לאלופות בכדורסל ב-1979. משנות השמונים אימן את קבוצת "סאטורן קלן" הגרמנית ואת הנבחרת של מערב גרמניה. חתן פרס ישראל לספורט ותרבות הגוף לשנת 2006.

קלצ'קין רפאל (1908-1987) – שחקן תאטרון וקולנוע, פזמונאי. נולד בעיירה וולקוביסק ברוסיה הלבנה. עלה לארץ ב-1921. למד בגימנסיה הרצליה. עבד בתור פועל חקלאי ב"מקווה ישראל". למד משחק באירופה. מצעירותו חבר לקבוצות התאטרון השונות. שיחק בתאטרון הארץ ישראלי, בתאטרון הסאטירי "הקומקום" וב"הבימה". שיחק במאתיים הצגות תאטרון וביותר מעשרים סרטי קולנוע. בתקופת מלחמת השחרור חיבר כמה פזמונים פופולריים ששרה יפה ירקוני. זוכה בפרס "לאמנות התאטרון ע"ש נחום צמח" ב-1956 ובפרס ישראל לתאטרון לשנת 1978. ב-1977 הוכתר ליקיר העיר תל-אביב.

קניוק יורם (1930-2013) – סופר, עיתונאי, צייר, פובליציסט, יקיר העיר תל-אביב - יפו 2008. קניוק נולד בתל-אביב, ובגיל 17 הצטרף לשורות הפלמ"ח ולחם במלחמת העצמאות ואף נפצע במהלכה. הוא למד ציור בבצלאל, אך העדיף להתמקד בכתיבה ויצר סגנון המזוהה אִתו ומערבב רומנים בדיוניים עם כתיבה ביוגרפית ואוטוביוגרפית. בספריו ניכרת השבירה בין הדמיון לבין המציאות. ספרו הראשון בעברית "היורד למעלה" יצא ב-1963, אחרי שראה אור

בשפה האנגלית, ובספריו הידועים: חימו מלך ירושלים, סוסעץ, אדם בן כלב, נבלות, מלאכים, עוד סיפור אהבה, היהודי האחרון, הברילנאי האחרון, תש"ח על חוויותיו במלחמת העצמאות. הספרים תורגמו לעשרות שפות וזיכו אותו בפרסים רבים ובהם: פרס ברנר החשוב והבולט בתרומה לחיי הספרות והתרבות בישראל, פרס נשיא המדינה לספרות 1998, פרס קרן צרפת ישראל, פרס ספיר 2008 על ספרו תש"ח, שגם עובד למחזה ופרס מסדר האמנויות והספרות של צרפת ב-2012.

קפלן יעקב (1911-1989) – מהנדס וארכאולוג. נולד בביאליסטוק שבפולין. משפחתו עלתה ארצה בהיותו בן שלוש והתיישבה ביפו. סיים את בית הספר התיכון למסחר' ולימים היה בוגר לימודי הנדסה בטכניון. עבד בתור מהנדס בתחום המדידות, בנייה ועוד. משנת 1936 החל להתעניין בארכאולוגיה, אם כי רק מ-1948 החל לעסוק בתחום. חפר באתרים רבים בתחומה של תל-אביב. ב-1950 מונה לתפקיד הארכאולוג העירוני. ב-1954 קיבל תואר דוקטור מן האוניברסיטה העברית על עבודתו המקיפה בארכאולוגיה. הקים את מוזאון יפו לעתיקות. המשיך לחפור עד שנות ה-80, גם מחוץ לתחומי העיר - לאורך כל מישור החוף, בעמק יזרעאל ועוד. בעבודתו תרם רבות לגאוגרפיה ההיסטורית של הארץ ולחקר ההתיישבות היהודית והשומרונית בה.

קפלן שלמה (1908-1974) – מוזיקאי, מנצח מקהלות ומורה למוזיקה. נולד בביאליסטוק שבפולין (אז האימפריה הרוסית) למשפחה של חזן. היה חבר בתנועת הנוער של "החלוץ הצעיר" וארגן בה מקהלה. עלה לארץ ב-1926. היה ממקימיו של בית עובד. השתקע בתל-אביב ב-1945. הקים כמה מקהלות וניצח עליהן, כולל מקהלה בתל-אביב. השתקע בעיר ב-1945. היה מנצחה הקבוע של מקהלת האופרה הישראלית. שימש מורה ומחנך, ריכז את ה"זימרה", שבה השתתפו מקהלות יהודיות מארצות העולם, וניצח עליה. ניהל את המדור למוזיקה במרכז לתרבות ולחינוך של ההסתדרות. היה פעיל באקו"ם ושימש חבר הוועד הארצי של האיגוד הארצי של המוזיקאים.

קראוס גרטרוד (1901-1977) – רקדנית מחול, פּוֹרְאוֹגְרֵפִית. ילידת וינה. למדה נגינה בפסנתר ומחול מודרני באוניברסיטת וינה. הצטרפה ללהקת המחול ובתוך כך פתחה אולפן שבו, החלה ליצור ריקודי סולו ולבצעם בעצמה. עסקה במחול אקספרסיוניסטי, הופיעה ברחבי אירופה, לימדה מחול באוסטריה ובגרמניה. עלתה לארץ ב-1935, השתקעה בתל-אביב, פתחה סטודיו, שקדה על מסורות המחול של העדות השונות והקימה להקת מחול שהופיעה באופרה

הארצישראלית העממית בתל-אביב. ב-1949 זכתה במלגת לימודים והשתלמה במגמות המחול המודרניות בארה"ב. ייסדה את תאטרון המחול הישראלי והייתה המנהלת האמנותית שלו. לאחר סגירתו פרשה מריקוד, אולם המשיכה ללמד, כמו וגם ציירה ופיסלה. זכתה בפרס ישראל ב-1968 בהוקרה על הישגיה האמנותיים בתחום המחול.

רביקוביץ דליה (1936-2005) – משוררת, סופרת ומתרגמת ישראלית. נולדה בתל-אביב. גדלה בקיבוץ גבע ובחיפה. למדה לשון, אנגלית וספרות עברית באוניברסיטה העברית, אם כי לא סיימה את לימודיה. בתוך כך עבדה בתור מורה בתיכון. זכתה במלגה ללימוד ספרות באוניברסיטת אוקספורד. החלה לפרסם שירים משנות ה-50. הם זכו להערכה רבה והביאו למשוררת צרור של פרסים: פרס ביאליק, פרס שלונסקי, פרס ברנר, פרס ראש הממשלה לסופרים עבריים ופרס ישראל.

רוזין יהושע (1918-2002) – ספורטאית, שחקן ומאמן כדורסל. נולד באלכסנדריה למשפחה של עולים מתחום המושב של האימפריה רוסית שגורשו מתל אביב על ידי העות'מנים. בוגר "בית הספר התיכוני למסחר". מנעוריו היה ספורטאי. התמקד בכדוריד, טניס ובסופו של דבר בכדורסל. שיחק ואימן בקבוצת הכדורגל של "מכבי תל אביב" והביא את הקבוצה להישגים מרשימים בארץ ובתחרויות הבינלאומיות. אימן את הנבחרת האולימפית וכן קבוצות אחרות. לימים נודע בכינוי "מר כדורסל". ממקימי בית הספר למאמני כדורסל במכון ווינגייט. שימש יו"ר ארגון מאמני הכדורסל בישראל ונשיא הכבוד של הארגון. חתן פרס הוז לספורט ופרס ישראל על תרומתו בתחום הספורט ותרבות הגוף. יקיר העיר תל אביב יפו לשנת 1995.

רוזנפלד שלום (1914-2008) – עיתונאי, פעיל ציוני. נולד בעיירה פולנית טורגוביצה (אז האימפריה הרוסית). קיבל חינוך בבית ספר תיכון בפולין העצמאית, ובה נחשף לחוגים ציוניים והיה פעיל בולט בתנועת בית"ר הרוויזיוניסטית. עלה לארץ ב-1934 ולמד באוניברסיטה העברית. ערך את עיתוני התנועה הרוויזיוניסטית: "המשקיף" ו"החירות". הצטרף לאצ"ל. לאחר קום המדינה היה ממייסדי העיתון "מעריב", שלימים היה עורכו הראשי. ב-1984 הקים את התכנית ללימודי עיתונות באוניברסיטת תל-אביב; וב-1986 - את המכון לחקר העיתונות היהודית בעולם. היה היו"ר הראשון של בית התפוצות. ב-1975 זכה בפרס סוקולוב לעיתונות.

רוטלוי דוד, עו"ד (1930-1999) – משפּטן, פעיל ציבור. נולד בשכונת פלורנטין בתל-אביב. בנעוריו התגייס ל"להגנה", לחם בשורות הפלמ"ח ואח"כ בחיל המודיעין. למד משפטים

באוניברסיטה העברית. השתתף בתור סנגור במשפט כפר-קאסם. בשנות השישים המשיך לפעול בתחום המשפט וכן החל בפעילות פוליטית בתנועת החירות. בתוך כך היה ראש הלשכה המחוזית וחבר מועצת העיר מטעם הליכוד. היה חבר ההנהלה ויו"ר נְעֻדַת שְׁמוֹת וְהַנְצָחָה של עיריית תל-אביב - יפו. שימש ציר כלכלי בארה"ב ובמדינות אחרות.

רחל דוד שרעבי – נולדה בתימן ועלתה לארץ בשנת 1949. מרפאה ומיילדת בכפר שלם, שנודעה בכל הארץ בתור בעלת יכולת ריפוי.

רצאבי זכריה - נולד בתימן. ממייסדי התאחדות התימנים בישראל. התגורר בכרם התימנים. היה פעיל באגודת צעירי ישראל שעם פעולותיה נמנים הקמת בתי ספר לילדי תימן. נוסף על כך פעל באגודות רבות אחרות.

שאקי אבנר, פרופ' (1926-2005) – משפּטן ופוליטיקאי. יליד צפת. לימד באוניברסיטה העברית ובאוניברסיטת תל-אביב. במהלך הקריירה הפוליטית שניהל, הקים את התנועה לקידום גְדוֹת המזרח ומונה לנְוֹעֵדָה שבדקה טענות על קיפוח הספרדים בהרכב המועצה הדתית של ירושלים. ב-1959 הקים את "המפלגה הספרדית הלאומית" וב-1972 - את רשימת "התנועה לשוויון חברתי". הצטרף למפד"ל. כיהן בתור חבר כנסת מטעמה, שימש בתפקיד סגן שר החינוך והתרבות. לימים היה יו"ר לשכת המפד"ל ויו"ר השדולה לקידום הבנה בין דתיים לחילוניים. כיהן בתור נשיא עמית של "המזרחי" העולמי.

שוהם צילה (1895-1988) – לוחמת לשוויון זכויות הנשים. נולדה ביפו. בוגרת גימנסיה הרצליה. למדה בוטניקה וגאולוגיה בברלין. עסקה בפעילות ציונית בתנועות הנוער באירופה וכן השתתפה בארגוני נשים בלונדון. ב-1923 חזרה לארץ, התגוררה בחיפה ובתל-אביב, ועסקה בפעילות ציבורית, בעיקר בתחום קידום מעמד האישה. הייתה יו"ר הנועדה למעמד האישה וללשכות משפטיות מטעם ויצ"ו הארצית והתאחדות נשים עבריות לשוויון זכויות בארץ ישראל. ייצגה את ישראל בקונגרסים בין-לאומיים לשוויון זכויות הנשים. הייתה חברה בהנהלת ויצ"ו בעולם.

שירן ויקי (1947-2004) – קרימינולוגית, משוררת, במאית, פובליציסטית ופעילה פמיניסטית מזרחית. נולדה בקהיר. משפחתה עלתה ארצה ב-1951 והשתקעה בשכונת התקווה. ויקי עזבה את בית הספר בגיל 13 כדי לסייע בפרנסת משפחתה. את השכלתה התיכונית השלימה בלימודי

ערב. למדה באוניברסיטת תל-אביב בחוגים להיסטוריה, ספרות וקרימינולוגיה. את מירב העשייה שלה ייחדה למאבק נגד כל צורות דיכוי זכויות האדם בישראל בעיקר של נשים מעדות המזרח. נלחמה נגד שחיתות ואפליה, פעלה למען שלום ישראל-פלסטיני.

שמי יחיאל (1921-2003) – פסל וצייר. נולד בוורשה. משפחתו עלתה לארץ כשהיה בן חודשיים והתיישבה בחיפה. למד ציור בבית הספר לאומנות והיה פעיל בתנועת הנוער "מחנות עולים". היה ממייסדי קיבוץ בית הערבה. לצד העבודה החקלאית עסק בציור ופיסול. ב-1945 הצטרף בתור שליח לפעילות תנועת "החלוץ" בארה"ב, בתוך כך למד אמנות בניו יורק. עם חזרתו לארץ ב-1949 היה ממקימי הקיבוץ כברי. היה חבר בקבוצת אופקים חדשים, והיה מחלוצי המעבר מפיסול פיגורטיבי לפיסול מופשט בברזל. זכה בפרסים רבים ובהם בפרס דיזנגוף, בפרס מילוא ובפרס ישראל לאמנות הפיסול ב-1986.

שנברג ארנולד (1874-1951) - מלחין, תאורטיקן מוזיקה. נולד בווינה למשפחה יהודית. למד בכוחות עצמו ואצל אנשי מוזיקה ידועים. נהיה מלחין, מורה למוזיקה באקדמיה ומייסד האסכולה הווינאית השנייה, ששינתה מוסכמות באמנות המוזיקה של תקופתו ופתחה עידן חדש במוזיקה האמנותית במערב. כתב את האופרה "משה ואהרון", שאותה לא סיים. עם עליית הנאצים לשלטון היגר לארה"ב. היה פרופסור באוניברסיטת קליפורניה ועסק רבות בתאוריה של המוזיקה.

שניאורסון-נישקובסקי זלדה (1914-1984) – משוררת. נולדה ביקטרינוסלב שברוסיה למשפחה של גדולי חב"ד. ב-1925 עלתה עם משפחתה ארצה. למדה בבית הספר לבנות "שפיצר" בירושלים ובסמינר למורות "מזרחי". עסקה בהוראה. עברה לתל-אביב ולמדה ציור. אחר כך עברה לחיפה ולימדה ילדים בעלי צרכים מיוחדים. אחרי חתונתה עברה לירושלים. מגיל צעיר כתבה שירים. רובם בסגנון חופשי ועל נושאים דתיים-חסידיים. כמה מיצירותיה הוכנסו לתכנית הלימודים. זכתה בפרסים יוקרתיים ובהם בפרס ברנר, בפרס שפירא, בפרס ביאליק, בפרס היצירה לסופרים עברים ע"ש ראש הממשלה לוי אשכול ובפרס ישראל.

שרים אליהו (1932-2003) – רב, פעיל ציבור. נולד בירושלים למשפחה רבנית. שימש ר"מ בישיבת פורת יוסף בקטמון. בהמשך התמנה לרב השכונה של המרכז המסחרי בתל-אביב כיהן במשרה כ-30 שנה. פתח בעיר סניף של ישיבת פורת יוסף. נוסף על כך הקים מוסדות "תורה והוראה" וישיבה לצעירים. היה חבר ביה"ד הגדול בירושלים. כתב כמה חיבורים הלכתיים.

שרמון משה, ד"ר (1881-1969) – רופא, ממייסדי ההסתדרות הרפואית בישראל ונשיאה הראשון. נולד בעיר ניקולאייב שבדרום אוקראינה. התחנך בחדר ואחר כך בגימנסיה, למד רפואה בגרמניה. התמחה בתור רופא אף אוזן גרון. מ-1897 נהיה חבר פעיל בתנועה הציונית, השתתף בקונגרסים ציוניים. עלה ארצה ב-1911 והשתקע בתל-אביב. ב-1912 הקים את האגודה המדיצינית, שהפכה להסתדרות הרפואית בישראל. עמד בראשה עד סוף ימיו. היה חבר מועצת העיר תל-אביב, בראשות מאיר דיזנגוף. ב-1954 העניקה לו העירייה את פרס הנרייטה סולד.

תמיר יוסף (1915-2009) – עיתונאי, פוליטיקאי ופעיל איכות הסביבה. נולד בעיר ברדיצ'ב שבאוקראינה. קיבל חינוך יהודי מסורתי בחדר. ב-1924 עלתה משפחתו ארצה והשתקעה בפתח תקווה. למד בבית הספר הגבוה למשפט ולכלכלה בתל-אביב. עבד בתור עיתונאי בעיתונים הגדולים בארץ. ייסד את התאחדות בני המושבות. נבחר למזכ"ל "האיחוד האזרחי". היה מזכ"ל הסתדרות הציונים הכללים. היה חבר פעיל בתנועת החירות ובמפלגת הליכוד. נבחר לכנסת. בתוך כך שימש חבר הנהלת עיריית תל-אביב. לימים כונה "מר סביבה הישראלי". הקים את ארגון הגג של שוחרי איכות הסביבה ועמד בראשו. עמד בראש ועדת המשנה לאיכות הסביבה ובראש ועדת הפנים ונהגת הסביבה של הכנסת. יזם את הקמתה של המועצה לישראל יפה.

